

OPAS ENSIAPURYHMILLE

Punainen Risti

Käytännön ohjeita ja tukea ensiapupäivystyksiin
ja hälytysryhmätoimintaan

Työryhmä:

Mika Strömman

Maaria Kuitunen

Asko Unhola

Niina Hirvonen

ESIPUHE

Punaisen Ristin ensiapuryhmätoiminta alkoi Suomessa vuonna 1957. Tällä hetkellä maassamme on jo noin 250 ensiapuryhmää, joissa toimii yhteensä 3 500 vapaaehtoista. Ensiapuryhmien toiminta on monipuolista ja ryhmät ovat erilaisia. Ryhmillä on suuri vastuu omasta koulutuksestaan, varusteistaan ja toiminnastaan.

Suomen Punainen Risti (SPR) ja Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ovat vuonna 2014 allekirjoittaneet päivitetyn yhteistyöpöytäkirjan koskien ensiapukoulutusta ja -toimintaa sekä varautumista. Yhteistyöpöytäkirjan perusteella Suomen Punainen Risti ylläpitää ja kouluttaa vapaaehtoisryhmiä, jotka tukevat sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten toimintaa. Punaisella Ristillä tulee olla riittävä määrä esimerkiksi ensiapu- ja ensihuoltoryhmiä sekä psykososiaalisen tuen ryhmiä. Punainen Risti koordinoi häiriötilanteissa viranomaisten tukena toimivia Vapepaan kuuluvia järjestöjä ja muita vapaaehtoisryhmiä sekä kouluttaa ja ylläpitää asiantuntijaryhmiä kriisi- ja onnettomuustilanteiden varalle.

Ensiapuryhmät harjoittelevat monipuolisesti auttamista. Harjoittelun tueksi on tuotettu erilaisia harjoittelumalleja. Monet osastot myyvät ensiapupäivystyspalvelua. Ensiapuryhmät järjestävät vuosittain ensiapupäivystyksen lähes 3 000 tapahtumaan ja niissä annetaan ensiapua noin 15 000 hengelle.

Monipuoliset taidot sekä kyky toimia johdettuna ryhmänä ovat syitä siihen, että ensiapuryhmät muodostavat Punaisen Ristin hälytysvalmiuden ytimen yhdessä kotimaan avun, henkisen tuen ja ensihuollon osajien kanssa. Suuri osa ensiapuryhmäläisistä on kirjattu OHTO-järjestelmään, jonka kautta he ovat aktiivisesti mukana Vapaaehtoisen pelastuspalvelun tehtävissä viranomaisten tukena.

Auttaminen on helpompaa, kun harjoittelun tukena on yhtenäisiä toimintamalleja. **Tämä opas tarjoaa eväitä ja yhteisiä suuntaviivoja ensiapuryhmän kehittämiseen.** Opas on tarkoitettu kaikille ryhmäläisille aloittelijasta konkariin, harjoittelijasta ryhmänjohtajaan.

Oppaan perustana ovat kansainvälisen Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeen ohjeet, arvot ja periaatteet. Oppaassa on suoria lainauksia muista Punaisen Ristin julkaisuista, mutta myös runsaasti sellaista, mitä ei aiemmin tietääksemme ole julkaistu kirjallisessa muodossa. Saattaapa oppaassa olla jotakin kokonaan uuttakin. Kirjoitustyössä on huomioitu sekä pienten että suurten osastojen tarpeet maakunnalliset erot huomioiden. Opas on tarkoitettu yhteiseksi suuntalinjaksi; ryhmän harjoittelussa ja toiminnassa on aina kuitenkin huomioitava paikalliset ominaispiirteet.

Oppaan kirjoitustapa on ollut täysin uudenlainen kokeilu: kirja on syntynyt vapaaehtoisvoimin ja sitä on ollut mahdollista avoimesti kommentoida prosessin aikana. Palaute on edelleen tervetullutta, sillä tarkoituksena on päivittää tätä opasta säännöllisesti.

Kiitokset oppaaseen omaa materiaaliaan luovuttaneelle Erkki Huoviselle sekä pyynnöstä käsikirjoitusta kommentoineille Erkki Pulkkiselle ja Markku Heikkilälle. Kiitos myös lukuisille palautetta antaneille vapaaehtoisille.

SISÄLLYS

TERMIT	8	5.2	Pelastaminen	48	
1 OPERATIIVISEN ORGANISAATION JOHTAMINEN	10	5.3	Luokittelu	49	
1.1	Johtamisen eteneminen	11	5.4	Ensiapu	50
1.2	Tilanne vaikuttaa johtamiseen	13	5.5	Ensiapupaikan perustaminen	51
1.3	Johtajuus roolina	14	5.6	Evakuointi	54
1.4	Johtaminen ryhmän ominaisuutena	15	5.7	Evakuoitujen kokoamispaikan perustaminen	55
2 ENSIAPUPÄIVYSTYSTEN ORGANISOINTI	16	5.8	Kulunvalvonta	56	
2.1	Ensiapupäivystäjä	16	5.9	Henkinen tuki	57
2.2	Ensiapupari	17	5.10	Tiedotusten ja tarvikkeiden jakaminen	63
2.3	Ensiapuryhmä	20	5.11	Viestiliikenne	64
2.4	Ensiapupiste	21	5.12	Liikenteenohjaus	66
2.5	Ensiapupäivystyksen johtaminen	23	5.13	Etsintä	67
3 ENSIAPUPÄIVYSTYKSET	25	5.14	Muonitus	68	
3.1	Ensiapupäivystystoiminta osaston kannalta	25	5.15	Majoitus	70
3.2	Tilaaajan yhteydenotto	26	5.16	Kotimaan apu	71
3.3	Suunnittelu	28	5.17	Lastenhoito	71
3.4	Tarjous	33	5.18	Vapaaehtoisten ja tarvikkeiden kuljettaminen	72
3.5	Toteutus	33	5.19	Kotona asuvien avuntarpeen kartoitus	72
3.6	Jälkityöt	38	5.20	Lisäavun pyytäminen ja vastaanottaminen	73
4 TOIMIMINEN HÄLYTYSTEHTÄVISSÄ	40	5.21	Jälkipurku (defusing)	73	
4.1	Hälytys	40	6 YHTEISTOIMINTA VIRANOMAISEN KANSSA	76	
4.2	Henkilökohtainen varustautuminen	42	6.1	Poliisi	76
4.3	Ryhmän varustautuminen	42	6.2	Ensihoito	77
4.4	Kokoontuminen ja siirtyminen	43	6.3	Pelastuslaitos	79
4.5	Ilmoittautuminen	44	6.4	sosiaalitoimi	79
4.6	Toiminta	44	6.5	Suuronnettomuusorganisaatio	80
4.7	Toiminnan päättäminen	44	6.6	Hätäkeskuslaitos	80
5 ENSIAPURYHMÄN ERILAISET AUTTAMISTEHTÄVÄT	46	6.7	Viestiliikenne viranomaisten kanssa	81	
5.1	Tilannearvio	47	7 LISÄTIETOJA	83	
			8 LÄHDELUETTELO	84	

TERMIT

Ensiapupiste	Paikka jossa autettavia voidaan tutkia ja auttaa, esimerkiksi telttä tai ensiapuun varattu huone. Voidaan käyttää myös nimiä päivystyspiste tai päivystyspaikka.
Päivystysalue	Suurissa päivystyksissä tapahtuma voidaan jakaa useisiin päivystysalueisiin. Päivystysalueelle voidaan määrätä päivystysalueen johtaja.
Päivystyksen johtaja	Vastaa ensiapupäivystyksen toteutuksesta päivystyksen aikana.
Ensiapupisteen johtaja	Vastaa ensiapupisteen toiminnasta päivystyksen aikana.
Päivystysparin johtaja	Johtaa ensiapuparin toimintaa.
Ensiapuryhmänjohtaja	1) Osaston ensiapuryhmän hallinnollinen johtaja tai 2) operatiivisessa tilanteessa operatiivisen ryhmän johtaja.
Ensiapuryhmä	1) Osastossa toimiva ensiapuryhmä kokonaisuudessaan, 2) ensiapupäivystyksestä vastaava ensiapupäivystäjien ryhmä, 3) ensiapupäivystyksessä nimetystä alueesta vastaava ryhmä, 4) muussa auttamistilanteessa ryhmä, joka saa tehtäväksi ensiaputoiminnan järjestämisen tai 5) kunnallisessa poikkeustilaorganisaatiossa toimiva ryhmä.
Ensiapupaikka	Auttamistilannetta varten nopeasti perustettu väliaikainen auttamispaikka.

Ensivastetoiminta	Sairaanhoitopiirin ensihoidon vastuu-lääkärin alaisuudessa tapahtuvaa, erilliseen sopimukseen perustuvaa ensiauttajatasoista toimintaa.
Ensiauttaja	Ensiauttajakurssin ja vuosittaisen tasotestin hyväksyttävästi suorittanut henkilö.
Harjoittelija	Suomen Punaisen Ristin kriteerit täyttävä, osaston ensiapuryhmän ja päivystyksen johtajan hyväksymä henkilö, joka ensiapupäivystyksessä harjoittelee päivystäjänä toimimista opastettuna.
Ryhmänjohtaja	1) Osaston ensiapuryhmän toiminnasta vastaava tai 2) ryhmänjohtaja operatiivisessa tilanteessa
Päivystisyhdyshenkilö	Henkilö joka koordinoi osaston ensiapupäivystystilaukset, sopimusten tekemiset, päivystäjien rekrytoinnit, raportoinnin tilaajalle, laskituksen sekä päivystyskorvaukset muille päivystykseen mahdollisesti osallistuneille osastoille.
Päivystyspalveluauto	Suomen Punaisen Ristin määritelmät päivystyspalveluautosta täyttävä, päivystys- tai valmiustoimintaan käytetty ajoneuvo.
Valmiusjärjestö	Järjestö, jonka perustehtävänä on onnettomuuden uhrien ja muiden hädänalaisten etsintä, pelastaminen, suojaaminen ja muu auttaminen tai tällaisen toiminnan kehittäminen ja tukeminen. Valmiusjärjestöiksi kutsutaan pelastuspalvelujärjestöjä, jotka ylläpitävät hälytystehtäviin käytettävissä olevia henkilö- tai materiaaliresurseja.

1 OPERATIIVISEN ORGANISAATION JOHTAMINEN

Tässä luvussa kerrotaan yleisesti johtamisesta. Painopiste on johtamisen operatiivisessa toiminnassa. Johtamista tarkastellaan prosessina, osana organisaation toimintaa, roolina ja ryhmän ominaisuutena.

Johtaminen on toiminnan suuntaamista niin, että ryhmälle asetetut tavoitteet saavutetaan. Johtaminen voi olla hyvin erilaista riippuen tilanteesta, johdettavista ja tavoitteista. Ryhmällän järjestäminen, päivystyspisteen johtaminen kiireettömissä tilanteissa ja hätätilapotiilaan peruselintoimintojen turvaaminen vaativat hyvin erilaista otetta johtamiseen.

Johtajan merkitys korostuu tilanteissa, joissa on kiire ja on tehtävä nopeita päätöksiä. Tällaisissa tilanteissa organisaatio toimii parhaiten hierarkkisena järjestelmänä, jossa johtajan rooli on vahva. Johtaja esimerkiksi jakaa tehtävät ja tekee tärkeimmät päätökset. Organisaation jäsenet raportoivat tehtävien suorittamisesta johtajalle. Johtajan alaisuudessa voi toimia myös alijohtajia, jotka huolehtivat oman ryhmänsä kanssa tietyn osa-alueen toiminnasta.

Ensiapuryhmän arjen pyörittämisessä johtaminen ei näy yhtä selvästi kuin ensiapupäivystystilanteissa tai hälytysryhmätoiminnassa. Kun päätöksiä ei tarvitse tehdä nopeasti, kannattaa suosia demokraattisempaa päätöksentekoa, koska se tuo useamman näkökulman esiin ja ryhmäläiset tuntevat voivansa vaikuttaa tehtäviin päätöksiin. Demokraattisessa päätöksenteossa johtaja toimii puheenjohtajana ja keskustelun suuntaajana.

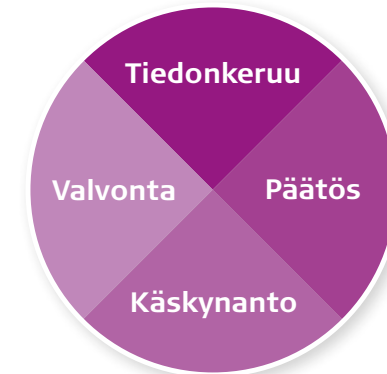
Tässä oppaassa keskitymme lähinnä operatiiviseen johtamiseen, jossa johtajan merkitys on suuri eikä päätöksistä keskusteleminen yleensä ole tarkoituksenmukaista. Operatiivista toimintaa ensiaputoiminnassa ovat esimerkiksi ensiapupäivystykset, ensiaputilanteet ja muut auttamistehtävät.

Hyvin johdettu ryhmä toimii tehokkaasti tavoitteiden saavuttamiseksi. Jo parin kanssa työskennellessä toisen on hyvä johtaa toimintaa. Yleensä ryhmän jäsenistä yksi nousee automaattisesti johtajaksi, vaikka sitä ei olisi etukäteen sovittu. Ensiaputoiminnassa johtovastuusta ja muusta työnjaosta sovitaan etukäteen. Yhteistä

johtamiselle on myös työnjako: on sovittava, kuka toteuttaa tavoitteiden saavuttamista edistävät tehtävät.

1.1 JOHTAMISEN ETENEMINEN

Johtamisen etenemisen eli prosessin on hyvä olla samankaltainen kaikessa johtamisessa. Tässä oppaassa jaamme prosessin neljään osa-alueeseen: tiedon kerääminen, päätös, käskynanto ja valvonta. Lisätietoja johtamisen prosessista löytyy tämän kirjan lopusta.

TIEDON KERÄÄMINEN

Johtaja tekee päätökset toiminnan organisoimisesta sen tiedon perusteella, mitä tilanteesta on saatavilla. Monessa auttamistilanteessa tietoa on niukasti ja sen hankkimiseksi on tehtävä työtä.

Tiedon hankkimista rajoittaa se, että toiminta on usein saatava aloitettua nopeasti, ja johtajan on tehtävä päätöksiä vaikka tiedon kerääminen olisi vielä kesken. Johtaja ei myöskään pysty aina havainnoimaan kaikkea, vaan hän saattaa olla täysin johdettaviltaan saamiensa tietojen varassa.

Hyvät ryhmäläiset osaavat välittää johtajalle tilanteesta samaansa tietoa. Tilanteen johtaminen hoidetaan usein ennakkoon sovitulta johtopaikalta, mutta johtaja voi seurata toimintaa myös tilannepaikalla. Viestivälineiden avulla johtaja pitää yhteyttä johtopaikkaan, omiin ryhmäläisiinsä, esimiehiin, viranomaisiin ja muihin yhteistyötahoihin.

PÄÄTÖKSENTEKO

Toimintaa ohjaavat päätökset syntyvät aina puutteellisin tiedoin. Vasta jälkikäteen – jos silloinkaan – voidaan arvioida tehtyjen päätösten vaikutuksia perusteellisesti.

Päätös tulee tehdä ajoissa. Liian myöhään tehty oikea päätös saattaa olla huonompi kuin ajoissa tehty huonompi päätös. Päätöksenteossa kannattaa mahdollisuuksien mukaan ennakoida tulevaa: Onko resursseja saatavilla jos tapahtuu jotakin yllättävää, esimerkiksi hätäensiapua vaativa tilanne? Mitä tehdä, jos tilanne laajenee tai pitkittyy?

KÄSKYNANTO

Käskynanto on tiedonkulun kannalta kriittinen askel ja olennainen osa johtamista. Johtajalla on yleensä paras näkemys kokonaistilanteesta.

Yksi käskynannon tehtävistä on välittää johdettaville oleelliset asiat yleistilanteesta. Käsky ryhmälle kannattaa antaa siten, että koko ryhmä on kuulemassa. Mahdollisuuksien mukaan kannattaa myös käyttää valmistelevia esikäskyjä: "Mikäli tilanne pitkittyy, tarvitaan auttajille ruokahuoltoa. Todennäköisesti annan tehtävän silloin teille." Esikäsky antaa mahdollisuuden valmistautua mahdolliseen tulevaan tehtävään.

Hyvä käsky:

- on lyhyt ja ytimekäs
- on selkeä
- osoitetaan selvästi jollekin henkilölle
- kertoo mitä pitää tehdä.

Hyvä käsky sisältää tarpeeksi tietoa, jotta johdettavat voivat toimia ja tehdä sen perusteella itsenäisesti toimivallassaan olevia päätöksiä. Toisin sanoen hyvässä käskyssä kerrotaan mitä pitää tehdä, mutta ei rajata toimintatapaa liikaa.

HYVÄSSÄ KÄSKYSSÄ KERROTAAN:

- oleelliset tiedot tilanteesta
- ryhmän tehtävä ja tehtävän kohde
- käytössä olevat resurssit
- raportointi tehtävän aikana
- toiminta tehtävän päätyttyä.

Käskyä toteuttavilla on enemmän tietoa yksityiskohdista, ja heidän toimintaansa helpottaa se, että heillä on vaihtoehtoisia toimintatapoja. Mitä koulutetumpi joukko, sitä vähemmän yksityiskohtia käskynantoon tarvitsee sisällyttää. Käsky voi yksinkertaisuudessaan kuulua esimerkiksi: "Perustakaa tähän evakuoitujen kokoamispaikka noin 100 hengelle." Kokematon toimija saattaa kuitenkin tarvita hyvin konkreettisia, selkeitä ohjeita.

Vapaaehtoistoiminnassa käskyä ei tarvitse karjua. Rauhallinen, ystävällinen pyyntö saa sivullisissakin kuulijoissa aikaan tunteen siitä, että tilanne on hallinnassa.

ARVIOINTI

Toiminnan aikana johtajan tehtävänä on arvioida ja valvoa toimintaa tavoitteen saavuttamiseksi. Tämä tarkoittaa tehtävän tarkentamista, toiminnan tulosten arviointia ja jatkotoimien suunnittelua, mutta myös tarvittaessa havaittujen virheiden korjaamista. Johtajan pitäisi jatkuvasti olla tietoinen siitä, mitä tilanteessa tapahtuu. Hyvä johtaja on kiinnostunut toiminnasta ja muistaa antaa tilanteen aikana myös positiivista palautetta.

Johtamisprosessi jatkuu kierroksen alusta keräämällä tarvittavat tiedot seuraavaa päätöstä varten.

1.2 TILANNE VAIKUTTAA JOHTAMISEEN

Tilanteita on erilaisia. Jos ryhmän tulee kyetä nopeaan toimintaan, voi johtajalla olla ainoastaan rajallinen määrä suoria alaisia.

Psykologian tutkimusten mukaan ihmisen työmuisti pystyy käsittelemään noin seitsemän mieltämysyksikköä kerrallaan (Miller, 1956). Esimerkiksi puhelinnumeroita saneltaessa seitsemää numeroa pidempää numerosarjaa on käytännössä mahdoton muistaa. Nopeutta vaativissa tilanteissa useamman kuin kolmen tai neljän asian muistaminen kerrallaan on haasteellista.

Ensiapupäivystyksen johtaja pystyy helposti johtamaan vaikkapa 15 päivystäjäparia silloin, kun mitään laastarointia ja partioiden tauttamista vakavampaa ei tapahdu. Jos kuitenkin syntyy tilanne, jossa tarvitaan useamman partion yhteistoimintaa esimerkiksi vakavasti loukkaantuneen ensiavussa, ensihoidon opastamisessa ja omaisten tukemisessa, se vie johtajan koko huomion.

Tämä voidaan huomioida esimerkiksi jakamalla koko päivystysalue

pienempiin alueisiin, joilla kullakin on omat johtajansa. Vaihtoehtoisesti voidaan sopia johtamisjärjestelystä siten, että johtajan lähtöessä tapahtumapaikalle päivystyksen varajohtaja vastaa kaikesta muusta. Joka tapauksessa ensiapuryhmällä on oltava valmiina suunnitelma siitä, miten johtaminen toteutetaan erilaisissa tilanteissa. Suunnitelman on oltava kaikkien tiedossa.

Hälytysryhmien vapaaehtoiset auttavat ihmisiä pienissä ja suurissa onnettomuus- ja erityistilanteissa kuten tulipaloissa ja kadonneiden etsinnöissä. Merkittävä avun muoto on niin sanottu kotimaan apu eli osastojen antama suora tuki yksittäisille henkilöille tai perheille järjestön katastrofirahastosta. Myös läsnäolo ja henkinen tuki ovat tärkeä osa auttamista. Hälytysryhmissä on usein ensiavun ohella laaja-alaista ensihuollon ja henkisen tuen osaamista, ja nämä on huomioitava myös johtamisessa ja tehtävänjaossa.

1.3 JOHTAJUUS ROOLINA

Johtaminen on haastava tehtävä. Parhaimmillaan se antaa vapaaehtoiselle mahdollisuuden testata omia taitojaan ja organisointikykyään, ja pahimmillaan se tuntuu mahdottomalta urakalta.

Ennen kaikkea johtajuus on rooli. Kukaan ei ole valmiiksi hyvä johtaja, vaan johtajuuteen voi oppia vain harjoittelemalla, siis opettelemalla johtamista erilaisissa tilanteissa. Siksi on tärkeää, että ensiapuryhmän jäsenille annetaan mahdollisuus harjoitella johtamista ja kehittää omia johtamistaitojaan.

Vaikka ryhmässä olisi joku erityisen taitava johtaja, ei operatiivista johtamista kannata jättää aina saman henkilön tehtäväksi. Mitä enemmän ryhmässä on johtamista harjoitelleita ihmisiä, sitä varmemmin johtaminen toimii myös yllättävissä ja ennakoimattomissa tilanteissa.

Isomman päivystyksen pyörittämiseen saatetaan tarvita useita eri osa-alueista vastaavia johtajia. Tärkeintä on oppia suhteuttamaan johtamistekniikka käsillä olevaan tilanteeseen. Tarvitaanko tiukkoja, selkeitä käskyjä ja nopeita päätöksiä, vai kaivataanko keskustelun herättelyä? Tarvitseeko käskyn sisältää selkeät, yksityiskohtaiset ohjeet, vai onko parempi antaa ryhmän jäsenille vapautta tehtävän suorittamiseksi?

Johtaminen voidaan jakaa karkeasti myös asioiden ja ihmisten johtamiseen. Käytännössä nämä eivät aina ole edes saman henki-

lön vastuulla. Tehtäväjohtaja huolehtii siitä, että asiat tulevat hoidetuiksi ja ryhmälle asetettu tavoite toteutuu. Suhdejohtaja puolestaan keskittyy enemmän organisaation ilmapiiriin ja hengen luomiseen sekä sen jäsenistä huolehtimiseen.

1.4 JOHTAMINEN RYHMÄN OMINAISUUTENA

Toimiva johtajuus ensiapupäivystyksissä tai hälytystehtävissä ei ole johtajan ominaisuus vaan koko ryhmän ja Punaisen Ristin toimintatapa. Johtajuus syntyy koko ryhmän yhteistyönä (Follett, 1918).

Taitavakin ensiapuryhmä toimii huonosti, jos sen jäsenet eivät kuuntele johtajan ohjeita tai jos he toimivat keskustelematta keskenään. Silloin kokonaiskuva ei ole kenenkään hallussa, joten päätöksetkin ovat usein huonoja. Jokainen ryhmän jäsen kantaa vastuuta siitä, että tilannetta johdetaan niin hyvin kuin mahdollista.

Ryhmäläisenä:

- noudata saatuja ohjeita
- välitä tietoa johtajalle
- kerro muille mitä teet.

Joskus johdolle kannattaa ilmoittaa, jos ryhmän jäsenen mielestä jotakin olennaista on jäänyt huomioimatta, tai jos tehtävä olisi mahdollista suorittaa vielä paremmin. Johtaja kuitenkin tekee lopullisen päätöksen siitä, mitä tehdään.

Operatiivisissa tilanteissa päätökset on tehtävä nopeasti, eikä neuvottelulle usein ole aikaa. neuvottelulle. Toimiva, hyvin johdettu ja helposti johdettava ryhmä näyttää myös muille – niin avuntarvitsijoille kuin sivustaseuraajillekin – hallitulta ja asiantuntevalta organisaatiolta. Sen sijaan kykenemättömyys tehdä päätöksiä, liian pitkät vaihtoehdoista keskusteleminen sekä varsinainen johtajan ohjeiden vastustaminen voivat herättää sivullisissa tunteen siitä, että tilanne ei ole ryhmän hallussa.

2 ENSIAPUPÄIVYSTYSTEN ORGANISOINTI

Tämä luku antaa vinkkejä toimivan ensiapupäivystyksen organisointiin sekä kunkin toimijan rooleihin ja tehtäviin. Ensiapupäivystyksissä hyväksi todettuja toimintamalleja voidaan käyttää soveltavin osin myös muissa auttamistilanteissa.

Suomen Punainen Risti vastaa ensiapupäivystystoiminnasta punaisen ristin tunnuksen alla. Suomen Punaisessa Ristissä osaston hallitus vastaa ensiapuryhmän toteuttamista päivystyksistä alueellaan. Ensiapuryhmä tiedottaa osaston hallitukselle niistä ensiapupäivystyksistä, jotka osasto järjestää.

Päivystäminen Suomen Punaisen Ristin edustajana ja viranomaistoimintaa tukevana toimintana edellyttää laadukasta toimintaa. Ensiapupäivystäjien määrä ja muut tarvittavat resurssit perustuvat aina riskiarvioon sekä päivystyksen tilaajan (tapahtuman järjestäjä tai muu tilaava taho) kanssa tehtyyn kirjalliseen sopimukseen. Punainen Risti on vaitiolovelvollinen tapahtumaan liittyvissä asioissa.

Punaisen Ristin osasto toimittaa tilaajan kanssa sovitun ensiapupäivystyksen sovitussa laajuudessa sovittuun aikaan. Ensiapupäivystäjät hoitavat pienet vammat ja ohjaavat tarvittaessa autettavat lisäavun piiriin. Ensiapupäivystäjät tunnistavat hätätilapotiilaan, hälyttävät lisäapua ja huolehtivat autettavasta aina ammattiavun saapumiseen asti.

2.1 ENSIAPUPÄIVYSTÄJÄ

Ensiapupäivystäjä on koko päivystysorganisaation perusta. Ilman asiantuntevia, taitavia ja motivoituneita ensiapupäivystäjiä koko toiminta olisi mahdotonta.

Ensiapupäivystykseen osallistuminen on vapaaehtoistyötä. Jokainen päivystää oman elämäntilanteensa mukaan: joku voi päivystää monta kertaa viikossa, toiselle päivystykseen ehtiminen kerran kuussa riittää. Jokaisen työpanos on yhtä arvokas. Parhaimmillaan ensiapupäivystykset ovat päivystäjille hienoja kokemuksia, joissa pääsee testaamaan omia taitojaan auttajana, toimimaan mukavassa porukassa ja oppimaan uutta.

Punaisen Ristin ensiapupäivystäjät tunnetaan hyvinä avunantajina.

Suomessa Punainen Risti hoitaa lähes 3000 tapahtuman ensiapupäivystyksen joka vuosi. Se on valtava työmäärä ja sen hoitamiseen tarvitaan meitä kaikkia: monenlaisista taustoista tulevia erilaisia ihmisiä. Osa meistä osaa enemmän ja osa on vasta oppimisen alussa.

Meidän kaikkien tulee muistaa, että kaikki se oppi, jonka yksittäinen ensiapuryhmäläinen saa, koituu todennäköisesti jonkun kanssaihmissen hyödyksi ensiapupäivystyksissä tai muussa elämässä. Samalla jokainen meistä on vastuussa siitä, että Punaista Ristiä pidetään jatkossakin luotettavana ja osaavana ensiavun antajana.

Me kaikki olemme Punaisen Ristin liiveissämme järjestön edustajia, joten ensiaputaitojen lisäksi myös asiallinen käytös ja monet muut taidot ovat tärkeitä. Ensiapupäivystäjän pätevyysvaatimuksista ja muista ohjeista kerrotaan tarkemmin Ensiapupäivystystoiminnan laatuohjeissa (Ensiapupäivystystoiminnan laatuohjeet, 2018). Autettavat ovat yleensä hyvin tyytyväisiä Punaisen Ristin ensiapupäivystykseen (Turunen, 2011).

Ensiapupäivystäjänä:

- annat ensiapua
- neuvot terveyttä koskevista kysymyksistä
- annat jatkohoito-ohjeita
- ohjaat tarvittaessa terveydenhuollon piiriin
- käytät sovittuja viestivälineitä
- estät tapaturmia
- osaat alkusammuttaa
- kerrot kysyttäessä wc:n ja infopisteen sijainnin
- kerrot kiinnostuneille Punaisen Ristin toiminnasta.

2.2 ENSIAPUPARI

Ensiapupari koostuu kahdesta ensiapupäivystäjistä. Parin kanssa toimiessa on tärkeää, että toinen ottaa johtovastuun heti päivystyksen alussa. Kun työnjako on selkeä, tulee kaikki oleellinen ensiaputilanteessa tehtyä, eikä aikaa mene työnjaosta neuvottelemiseen.

Parit toimivat suoraan päivystyksen johtajan tai ryhmänjohtajan alaisuudessa. Ensiapupäivystyksissä toimitaan yleensä nimenomaan pareina. Parit päivystävät ensiapupisteellä tai kiertävät liikkuvissa

partioissa, ja heidät voidaan hälyttää autettavan luokse tapahtuma-alueelle. Jos autettavan hoitamiseen tarvitaan enemmän käsipareja, päivystyksen johto lähettää paikalle lisää ensiapupareja.

TYÖPARIN TEHTÄVÄT:

- **Työkalut:** ensiapuvälineet
- **Mittaat peruselintoimintoja toistuvasti**
- **Annat ensiapua:** esimerkiksi sidot haavat ja käännät kylkiasentoon
- **Noudatat parin johtajan ohjeita.**

Usein yhden autettavan tutkimiseen ja hoitamiseen riittää yksi ensiapupari. Tavoitteena on, että ensiapuparin johtaja johtaa auttamistilannetta ja huolehtii kirjaamisesta ja viestiliikenteestä esimerkiksi päivystyksen johtoon tai hätäkeskukseen. Työparista toinen taas huolehtii varsinaisesta ensiavun antamisesta. Työnjaosta voi kuitenkin antaa lähinnä ohjeita, ei jokaiseen ympäristöön sopivia toimintamalleja.

Joskus esimerkiksi viestiliikenne vie niin paljon aikaa, että johtajan on priorisoitava ja siirrettävä vastuu joko viestinnästä tai jostakin muusta johtajan tehtävästä (esimerkiksi kirjaamisesta) työparille. Jos johtaja huomaa, että ensiapuparin resurssit auttamiseen eivät riitä, on tärkeää pyytää päivystyksen johdolta heti lisää resursseja tilannetta hoitamaan.

Ensiapuparin johtaja vastaa parin toiminnasta. Hänen tehtäviään ovat erityisesti kokonaiskuvan hallinta, haastattelu ja kirjaus, viestiliikenne ja raportointi. Työpari mittaa ilman eri kehotustakin peruselintoimintoja toistuvasti, antaa tarvittavan ensiavun ja noudattaa parin johtajan ohjeita.

ENSIAPUPARIN JOHTAJAN TEHTÄVÄT:

- **Työkalut:** viesti- ja kirjausvälineet
- **Johdat parin toimintaa**
- **Teet ensiarvion** tilanteesta ja autettavasta
- **Hoidat viestiliikennettä** päivystyksen johtoon, tarvittaessa hätäkeskukseen ja tapahtuman organisaatioon
- **Haastattelet autettavaa ja tarvittaessa muita paikalla olijoita**
- **Kirjaat**
- **Keskityt tilanteen kokonaiskuvan hahmottamiseen:** millainen tilanne on kyseessä, mitä nyt on tehty, mitä pitää vielä tehdä, riittävätkö parin resurssit kaikkeen
- **Autat tarvittaessa työparia** esim. autettavan siirtämisessä
- **Raportoit eteenpäin** päivystyksen johdolle ja tarvittaessa esim. ensihoito-organisaatiolle.

ESIMERKKI ENSIAPUPARIN TYÖSKENTELYSTÄ ENSIAPUPÄIVYSTYKSESSÄ

Ensiapupari Anna ja Heidi on partioimassa festarialueella. Heidi on parin johtaja ja kantaa mukanaan Virve-puhelinta. Kesken kierron päivystyksen johtaja antaa Virven kautta tehtävän parille: järjestyksenvalvojat ovat ilmoittaneet päänsä lyöneestä henkilöstä parin päivystysalueella. Paikalle päästyään pari huomaa, että maassa makaa selvästi humalainen nuori mies, jonka otsassa on usean sentin pituinen syvä haava. Autettavan puhe sammaltaa, eivätkä hänen jalkansa kannat. Kesken ensiavun antamisen autettava menettää tajuntansa.

ENSIAPUPARIN JOHTAJA	TYÖPARI
Ilmoittaa Virvellä johdolle, että pari on kohteessa. (Pyytää työparia tekemään ensiarvion.)	Tervehtii, esittäytyy ja tekee ensiarvion potilaan tilasta. Kertoo löydökset parin johtajalle.
Aloittaa saatelomakkeen täyttämisen, kirjaa työparin antamat tiedot. Haastattelee autettavaa ja muita paikalla olevia tapahtumatietojen ja oireiden selvittämiseksi. (Pyytää työparia suojaamaan pään haavan.)	Tyrehtyyttää verenvuodon ja tekee haavan päälle sidoksen.
Pyytää työparia mittaamaan peruselintoiminnot sekä tarkistamaan puolierot ja tajunnan tason.	Mittaa peruselintoiminnot ja tutkii puolierot ja tajunnan tason, ilmoittaa parin johtajalle. Samalla kertoo muista huomioista, esim. iho lämmin ja kuiva, hengitys haisee alkoholille.
Autettavan menettäessä tajuntansa pyytää työparia herättelemään ja tarkistamaan hengityksen.	Noudattaa ohjeita. Hengityksen varmistamisen jälkeen kääntää kylkiasentoon.
Ilmoittaa muuttuneesta tilanteesta päivystyksen johdolle. Sopii johdon kanssa, kuka tekee hätäilmoituksen ja järjestää opastuksen paikalle. Pyytää tarvittaessa lisäapua. Kirjaa muuttuneen tilanteen ylös.	Suojaa kylmältä ja jatkaa autettavan peruselintoimintojen seuraamista.
Ensihoidon saapuessa paikalle antaa sanallisen ja kirjallisen raportin autettavan tilasta. Antaa raportin tilanteesta päivystyksen johdolle.	Pakkaa varusteet, hävittää roskat.

2.3 ENSIAPURYHMÄ

Ensiapupäivystyksissä ryhmäksi on järkevää nimittää kokonaisuutta, jossa on ryhmänjohtaja (ja mahdollinen vararyhmänjohtaja) sekä yhdestä kolmeen (1–3) ensiapuparia eli yhteensä kolmesta

kahdeksaan (3–8) henkilöä. Tätä suuremmissa kokonaisuuksissa johtovastuuta tulee hajauttaa, tai hajauttaminen tulee ainakin määrittellä ennalta.

Esimerkiksi suuri ensiapuryhmä voidaan jakaa kahtia, jolloin toisen pienryhmän toiminnasta vastaa vararyhmänjohtaja päivystyksen johtajan alaisuudessa. Tällöin on sovittava ennalta, kenen alaisuudessa vararyhmänjohtaja pienryhmänsä kanssa toimii.

Ryhmänjohtaja vastaa ryhmänsä toiminnasta. Ryhmänjohtaja huolehtii siitä, että resurssit on jaettu tilanteen vaatimalla tavalla, ryhmälle annettu tehtävä hoidetaan ja että sekä ryhmäläiset että johto pysyvät tietoisina tilanteesta. Ryhmänjohtaja pitää myös huolta ryhmästään, sen jaksamisesta ja ryhmähengestä. Ensiapupäivystyksen johtajan kanssa sovitaan siitä, voiko ryhmä itse järjestää taukonsa.

2.4 ENSIAPUPISTE

Ensiapupiste on päivystyksissä ensiavulle varattu, miehitetty tila. Jokainen tapahtuman asiakas osaa tulla hakemaan apua ensiapupisteestä.

Ensiapupisteiden tehtävät, varusteet ja johto riippuvat siitä, kuinka suuri päivystys on kyseessä. Päivystyspisteiden varusteita ja muita vaatimuksia käsitellään tarkemmin Ensiapupäivystystoiminnan laatuohjeissa (Ensiapupäivystystoiminnan laatuohjeet, 2014).

Pienissä päivystyksissä on yleensä vain yksi ensiapupiste. Tällöin ensiapupiste on koko päivystystoiminnan keskipiste: päivystystä johdetaan ensiapupisteestä, jossa hoidetaan sekä pienet nirhaumat että enemmän apua vaativat potilaat. Ensiapupiste saattaa tällöin toimia myös vapaavuorossa olevien päivystysparien lepopaikkana. Joskus ensiapupisteiden yhteydessä voi lisäksi toimia esimerkiksi selviämisasema.

Muut ensiapupisteiden tehtävät eivät kuitenkaan saa häiritä ensiavun antamista. Käytännössä paikan tilat ovat usein ahtaat; jo yhden potilaan pidempään kestävä auttaminen tai hoitaminen voi ruuhkauttaa pisteen täysin. Silloin kannattaa harkita päivystyksen johdon ja ylimääräisten päivystäjien (ja joskus myös muiden potilaiden) siirtämistä mahdollisuuksien mukaan toisiin tiloihin. Vapana olevat päivystäjät voi lähettää potilaan hoitamisen ajaksi esimerkiksi partioon tai ruokatauolle.

Suuremmissa ensiapupäivystyksissä ensiapupisteitä voi olla useita. Suurilla alueilla tämä nopeuttaa ja helpottaa ensiapupisteille hakeutumista. Lisäksi useamman pienen ensiapupisteen kokonaisuutta on operatiivisesti helpompi hallita kuin yhtä suurta pistettä.

Konsertteihin voidaan esimerkiksi perustaa yksi ensiapupiste lavan lähelle ja toinen kauemmas alueelle. Jokaisella pisteellä toimii oma ensiapuryhmä ryhmänjohtajineen päivystyksen johtajan alaisuudessa. Ensiapupisteet voivat tällöin melko itsenäisesti huolehtia tauoista, ruokailuista, johtamisesta ja kirjauksesta. Jos alue on jaettu ensiapupisteiden kesken selkeästi, jokainen paikka voi huolehtia partioimisesta omalla alueellaan ja lähettää partioitaan tehtäville alueen sisälle, kunhan tärkeimmistä tapahtumista tiedotetaan myös koko päivystyksen johdolle.

Suuremmissa ensiapupäivystyksissä voi olla tarpeen jakaa johtovastuuta myös ensiapupisteen sisällä. Jos pisteen ja sen ympäristön partioissa toimii esimerkiksi kymmenen ensiapupäivystäjää ja potilaita odotetaan runsaasti, ei yksi ensiapupistejohtaja pysty tehokkaasti hallitsemaan tilannetta.

Jokainen ryhmä voi etsiä oman tapansa suurten ensiapupisteiden johdon järjestämiseen. Johtaminen voidaan toteuttaa esimerkiksi siten, että ensiapupisteen johtajan alaisuudessa toimii luokittelujohtaja ja hoitojohtaja. Tällöin ensiapupisteen johtaja voi keskittyä kokonaisuuden hallintaan.

Luokittelujohtaja, jonka alaisuudessa toimii tarpeellinen määrä ensiapupareja, ottaa vastaan kaikki paikalle saapuvat potilaat päivystyspaikan ovelta. Kaikki potilaat haastatellaan hoidon tarpeen ja kiireellisyyden arvioimiseksi. Pienet, nopeasti hoidettavat vaivat hoidetaan jo luokittelupisteellä. Näillä potilailla ei ole kiire, joten he voivat myös hetken jonottaa ja odottaa hoitoon pääsemistä.

Sisään päivystyspisteelle otetaan ne, jotka vaativat enemmän hoitoa tai seurantaa. Heidän haastattelustaan, hoidostaan ja jatkohoidon suunnittelusta huolehtii hoitojohtaja ryhmineen. Tarpeen vaatiessa ensiapupisteelle voidaan nimetä myös kiertävien partioiden johtaja ja viestijohtaja, jos yhteydenpito tapahtuman organisaatioon tai muihin viranomaisiin vie paljon aikaa.

Sekä autettava että päivystäjät tuntevat olonsa turvalliseksi, kun johtaja antaa määrätietoisesti tehtävän auttajalle.

2.5 ENSIAPUPÄIVYSTYKSEN JOHTAMINEN

Ensiapupäivystyksen johtamisesta vastaa koko päivystyksen johtaja. Pienissä ja kohtuullisen kokoisissa päivystyksissä päivystyksen johtajana toimii ryhmänjohtaja, kun toimivia ryhmiä on yksi. Suurissa päivystyksissä johtaja keskittyy ainoastaan kokonaiskuvan hallintaan ja yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa.

Päivystyksen johtajana voi toimia EA3-kurssin käynyt tai muuten kokenut henkilö, jolla on riittävästi tietoa ja kokemusta päivystyksestä, ja jonka osaston hallitus on hyväksynyt päivystyksen johtajan tehtävään.

Päivystyksessä johtamista tarvitaan kahteen eri tehtävään: päivystysorganisaation pyörittämiseen ja varsinaisten ensiaputilanteiden johtamiseen.

Päivystyksessä johtaja huolehtii päivystäjien jakamisesta ensiapureihin ja joskus ensiapuryhmiin. Johtaja päättää siitä, ketkä pareista kiertävät, ketkä päivystävät pisteellä ja ketkä lähtevät tauolle.

Johtajan tehtävänä on varmistaa, että jokaisen potilaan hoidosta vastaa yksi ensiapupari. Isommissa päivystyksissä myös viestiliikenne ja eri alueiden toiminnan ohjaaminen yhdessä muiden johtajien kanssa vie aikaa. Ensiaputilanteen johtaminen taas vaatii johtajan koko huomion siihen asti, että tilanne raukeaa.

PÄIVYSTYKSEN JOHTAJAN TEHTÄVÄT:

- Resursointi
- Partiot
- Tauotus
- Varmistat yhteydet järjestäjiin ja järjestyksenvalvontaan
- Huolehdi päivystäjien jaksamisesta ja hyvinvoinnista
- Varaudut poikkeuksiin
- Yrität olla sitoutumatta pitkäksi aikaa autettaviin.

Suurissa ensiapupäivystyksissä päivystyksen johtajan lisäksi kannattaa nimetä erikseen päivystyspisteen johtaja, joka ohjaa vaativimmissa auttamistilanteissa ensiavun antamista ja muuta autettavan hoitamiseen liittyvää toimintaa. Jos päivystyksessä on ensivastevalmius, on päivystyspisteen johtajalla oltava ensivastekoulutus.

PÄIVYSTYSPISTEEN JOHTAJAN TEHTÄVÄT:

- Toimit päivystyspisteen johtajana
- Koordinoit tehtäviä
- Luokittelet autettavia tarvittaessa
- Valvot auttamistilanteita
- Neuvot ja avustat tarvittaessa
- Osallistut auttamiseen vaativissa tilanteissa
- Pidät yhteyttä päivystyksen johtoon.

3 ENSIAPUPÄIVYSTYKSET

Tässä luvussa kuvataan ensiapupäivystysten järjestelyitä ensimmäisestä asiakaskontaktista raportointiin ja laskun lähettämiseen. Näkökulmana on ryhmän toiminta ja taktiikka.

Suomen Punainen Risti (SPR) vastaa ensiapupäivystystoiminnasta punaisen ristin tunnuksen alla. Punaisen Ristin osasto toimittaa tilaajan kanssa sovitun ensiapupäivystyksen sovitussa laajuudessa sovittuun aikaan. Ensiapupäivystäjät tunnistavat hätätilapotilaan, hälyttävät lisääpua ja huolehtivat autettavasta ammattiavun saapumiseen asti. Päivystäjät hoitavat pienet vammat ja ohjaavat tarvittaessa autettavat lisäävun piiriin.

Ensiapupäivystykset tukevat terveydenhuoltoviranomaisten työtä. Vuosittain ensiapupäivystyksissä autetaan noin 16 000 henkilöä noin 3000 eri tapahtumassa. Tapahtuman järjestäjällä on vastuu tapahtuman tiedottamisesta viranomaisille. Alueen ensihoidon vastuulääkäri ja esimerkiksi pelastusviranomainen voivat antaa erityisohjeita ja neuvoja ensiapupäivystystä varten.

Päivystäminen Suomen Punaisen Ristin edustajana sekä viranomais-toimintaa tukevana toimintana edellyttää laadukasta toimintaa. Ensiapupäivystystoiminnan minimivaatimukset ryhmän ja ensiapupäivystäjien osalta määritellään Ensiapupäivystystoiminnan laatuohjeissa. Päivystyksiä varten on laadittu hintaohjeet. Ensiapupäivystäjien määrä ja muu tarvittavat resurssit perustuvat aina riskiarvioon ja päivystyksen tilaajan (tapahtuman järjestäjä tai muu tilaava taho) kanssa tehtyyn kirjalliseen sopimukseen. Punainen Risti on vaitiolo-velvollinen tapahtumaan liittyvissä asioissa.

3.1 ENSIAPUPÄIVYSTYSTOIMINTA OSASTON KANNALTA

Suomen Punaisessa Ristissä osaston hallitus vastaa ensiapuryhmän toteuttamista ensiapupäivystyksistä alueellaan. Osaston hallitus määrittelee puitteet ensiapupäivystysten järjestämiselle. Osaston ensiapuryhmän toiminnasta vastaa ensiapuryhmänjohtaja, ja päivystykseen liittyvää käytännön työtä ryhmässä tekee päivystysyhdyshenkilö.

Tilaajien mahdollisia yhteydenottoja varten ensiapuryhmän yhteystietojen tulee olla ajan tasalla. Ensiapupäivystyksiä voi myös mainostaa esimerkiksi osaston internet-sivuilla.

Mikäli osaston omat resurssit eivät riitä ensiapupäivystyksen organisointiin, tulee osaston olla yhteydessä toiseen osastoon tai piiriin. Osastojen välisessä yhteydenpidossa voi käyttää apuna Hupsis-järjestelmää. Osasto voi käyttää päivystyksissä ainoastaan vuosittain testattuja ensiapupäivystäjiä, joilla on ensiapupäivystys-oikeus.

Ensiapupäivystykset ovat yksi ensiapuryhmän mahdollisista toimintamuodoista. Ryhmä voi toimia myös ainoastaan koulutusryhmänä, jolloin se ei myy päivystyksiä. Yksittäiset päivystäjät voivat tällöinkin osallistua muiden osastojen järjestämiin päivystyksiin. Ryhmä voi myös päättää, kuinka suuriin ja vaativiin päivystyksiin se haluaa osallistua.

3.2 TILAAJAN YHTEYDENOTTO

Ensiapupäivystyksen lähtökohtana on tilaajan yhteydenotto.

Ensimmäiseksi tulee selvittää, onko tilaajan tapahtuma osaston alueella. Toisen osaston alueelle voi tehdä tarjouksia ainoastaan silloin, jos kyseinen osasto ei itse pysty hoitamaan päivystystä ja se on antanut toiselle osastolle luvan päivystyksen hoitamiseen alueellaan.

KYSY TILAAJALTA:

- Paikka (osaston alueella?)
- Päivystysajat
- Tapahtuman luonne
- Erityiset riskit
- Arvioitu kävijämäärä / osallistujia kerralla
- Päivystystila
- Ruokailu
- Pysäköinti
- Pelastussuunnitelma
- Turvallisuuspäällikkö, järjestyksenvalvonta
- Tilaajan edustaja päivystyksen aikana
- Laskutusosoite, sopimuskäytännöt.

Mikäli osastossa ei ole lainkaan ensiapupäivystystoimintaa, on hyvä sopia lähialueen osastojen kesken ennakkoon, miten alueen mahdolliset ensiapupäivystykset hoidetaan. Yhteispäivystyksistä tai piirin koordinoimista päivystyksistä voidaan sopia paikallisesti.

Osaston on tiedettävä alueellaan tapahtuvasta Punaisen Ristin toiminnasta. Luvan kysymisellä varmistetaan myös se, että osastot eivät kilpaile ensiapupäivystyksistä keskenään.

Päivystyspaikka ja päivystettävän alueen rajat tulee selvittää. Uusi päivystyskohde voi vaatia tutustumista paikkaan etukäteen ensiapusuunnitelman laatimista varten.

Päivystysajat ja päivystystila on hyvä selvittää tarkasti, sillä ne vaikuttavat tarvittavien päivystäjien määrään: mikäli päivystystila sijaitsee hyvällä paikalla, voidaan selvittää pienemmällä määrällä päivystäjiä. Joskus tapahtumassa on taukoja sopivasti siten, että ylimääräisiä tauottajia päivystäjien ruokailuja varten ei tarvita. Pitkä päivystys puolestaan tarkoittaa usein sitä, että tarvitaan vaihtopäivystäjiä.

Tilaajan kanssa kannattaa myös keskustella siitä, onko päivystysaika sama kuin tilaisuuden arvioitu aika, vai onko tarpeen ulottaa päivystystä yli ilmoitetun aikataulun. Usein ensiapupäivystys alkaa esimerkiksi 30–60 minuuttia ennen yleisön pääsemistä alueelle ja jatkuu esimerkiksi 30 minuuttia ohjelman päättymisen jälkeen.

Ilman sopimusta voidaan joutua hankaliin tilanteisiin: tilaaja voi esimerkiksi olettaa, että päivystäjät osallistuvat turvallisuusinfoon ennen tilaisuutta tai että päivystystä voidaan tilaisuuden venyessä jatkaa. Päivystäjät puolestaan ovat voineet sopia päivystyksen jälkeen muuta menoa tai heidän kotimatkinsa saattaa riippua julkisten kulkuneuvojen aikataulusta.

Tapahtuman luonne vaikuttaa arvioon autettavien määrästä ja laadusta. Esimerkiksi yleisön osallistuminen urheilulajeihin, anniskelu tapahtumassa sekä osallistujien erityispiirteet saattavat lisätä riskejä. Päivystäjien ruokailu, pysäköinti, kulku alueelle, pelastussuunnitelma, turvallisuuspäällikön ja paikalla olevan tilaajan edustajan yhteystiedot sekä laskutus- ja sopimuskäytännöt tulee olla sovittuina ennen tarjouksen tekemistä.

3.3 SUUNNITTELU

Ensiapusuunnitelman lähtökohtana on riskiarvio. Riskiarvion voi tehdä Punaisen Ristin omalle pohjalle, joka löytyy RedNetistä ensiapuryhmien sivuilta (vaatii kirjautumista sivuille). Lisäksi osalla pelastuslaitoksista on käytössään omat lomakkeet ensiapusuunnitelman tekemiseksi.

Riskiarviossa huomioidaan seikat, joilla arvellaan olevan merkitystä tilaisuuden ensiapujärjestelyille. Näin osataan mitoitaa tarvittava ensiapuvalmius. Riskiarvion merkitys tilaisuuden järjestäjälle on lisäksi herättää miettimään, miten riskejä voidaan pienentää muilla keinoin. Osaston ensiapupäivystyksen yhdys henkilön tulee ilmoittaa suuren riskin ensiapupäivystyksistä etukäteen piirille heti kun tieto päivystyksestä tulee osastolle.

Tapahtuman luonteesta, kestosta ja osallistujista riippuen ensiapua saattaa tarvita noin 0,1 – 2 prosenttia osallistujista. Valtaosa autettavista on lievästi loukkaantuneita tai sairastuneita. Ensiavun asiakkaista vain pieni osa (Castrén; Ekman; Ruuska; & Silfvast, 2015), noin 5 – 15 prosenttia, tarvitsee jatkohoitoa, ja heistäkin suurin osa voi hakeutua hoitoon seuraavana päivänä tai omalla kyydillä. Autettavista hyvin pieni osa tarvitsee kiireellistä ensihoitoa, mutta suunnittelu lähtee varautumisesta pahimpaan.

Kuten on jo todettu, tilaisuuden tyyppi ja osallistujat vaikuttavat suuresti ensiapua tarvitsevien määrään ja luonteeseen. "Läpikävely"-tyyppisessä toritapahtumassa apua tarvitsevien määrä on vähäinen, kun taas saman osallistujamäärän ulkoilmafestivaalilla tarve on suurempi.

Kymmenen kilometrin juoksutapahtuman tyypillisiä vammoja ovat rakot, hankaumat ja rasitusvammat, ellei kyseessä ole esimerkiksi estejuoksu, jolloin on varauduttava myös ruhjeisiin, luunmurtumiin ja päävammoihiin. Maratonilla on usein syytä varautua nesteytykseen. Vammoista tyypillisimpiä ovat jalkaterän vammat (Ahtiluoto & Paljakka, 2016).

Tyypivammojen ja autettavien määrien arvioimisessa auttaa kokemus. Ei kuitenkaan pidä unohtaa sattumaa: esimerkiksi sää voi tuottaa yllätyksiä lämpöuupumusten tai äkillisen myrskyn aiheuttaman tuhon muodossa. Suunnitteluvaiheessa kannattaa kysyä vinkkejä vastaavia tapahtumia järjestäneiltä vapaaehtoisilta.

RISKIARVIOSSA HUOMIOITAVAA:

- alueen laajuus
- maasto
- tilojen soveltuvuus
- kesto
- osallistujien määrä
- ikärakenne
- erityisryhmät
- järjestyksenpito
- viestiyhteydet
- kulkuyhteydet / hoitoviive
- vuorokaudenaika, vuodenaika
- sää
- päivystyspiste
- tyyppitapaukset
- arvio loukkaantuneiden ja sairastuneiden määrästä.

ENSIAPUPÄIVYSTYSPISTE

Ensiapupäivystyspisteenä voi toimia huone, telta tai päivystyspalveluauto. Päivystyspisteen tulee olla lämmin, hyvin valaistu ja mahdollisimman rauhallinen tila. Päivystyspisteessä on oltava pöytä- ja kaappitilaa ensiaputarvikkeille, vesipiste tai wc sekä tuoleja ja makuupaikkoja. Ensiapupäivystyspisteen kalustuksessa tulee huomioida mahdollisuus suojata autettavaa muiden katseilta. Päivystyspisteessä tai sen läheisyydessä on oltava taukotila ja tilaa päivystyksen johtamiselle sekä paikka päivystäjien omille varusteille kuten repuille.

Ensiapupäivystyspiste on hyvä sijoittaa tapahtuman kannalta keskeiselle paikalle, mutta kuitenkin siten, että se sijaitsee sisään-tuloväylän varrella. Näin asiakkaat näkevät heti saapuessaan, missä ensiapupiste sijaitsee.

Tilaisuuden aikana alueella voi olla paljon ihmisiä, joten piste kannattaa sijoittaa siten, että ensihoito pääsee ensiapupisteelle tarvittaessa helposti. Rauhallinen ja hiljainen paikka on hyvä muun muassa verenpaineen mittausta ja paniikkikohtauksen rauhoittamista varten. Haastattelukin sujuu helpommin, kun melutaso on pienempi.

Ensiapupäivystyspisteen sijainti vaikuttaa varsinkin pienessä päivystyksessä merkittävästi päivystyksen suunnitteluun. Esimerkiksi yhdellä kentällä käytävässä salibandyturnauksessa kolme päivystäjää voi olla riittävä määrä, mikäli päivystystilan ovelta näkee kentälle. Jos päivystyspiste on kauempana, tarvitaan mahdollisesti viisikin päivystäjää, jotta yksi ensiapupari voi seurata tilannetta kentän vierellä.

Yksi harkittava seikka onkin se, onko päivystyksessä tarpeen olla jatkuvasti miehitetty ja merkitty ensiapupiste, vai riittääkö tila, joka otetaan käyttöön vain tarvittaessa. Vaihtoehtoja punnittaessa on pohdittava sitä, miten avuntarvitsijat löytävät ensiapupäivystäjät helpoiten.

Suunnittelussa tulee pohtia, miten todennäköisiä ovat yhtäaikaiset, välitöntä ensiapua vaativat tilanteet. Esimerkiksi joissain urheilulajeissa yhteentörmäyksen todennäköisyys on kohtalainen, jolloin on todennäköistä, että hoidettavaksi tulee samanaikaisesti kaksi vakavasti loukkaantunutta.

PÄIVYSTÄJIEN SIOITTAMINEN

Tavoitettavuus on tärkeä suunnittelun kriteeri. Päivystettävä alue tulee voida kattaa tarpeeksi hyvin, jotta lähin ensiapupari tavoittaisi autettavan nopeasti.

Yleisötilaisuudessa viranomaisvaatimus ensiavusta perustuu käytännössä ainoastaan siihen, että hätätilapotilaiden todennäköisyys on tavallista suurempi ja viranomaisen haluaa, että hätäensiaputoimet päästään aloittamaan nopeasti. Ensihoidon pääsy potilaan luo voi hidastua yleisön vuoksi. Tavoitettavuus tulee arvioida siten, että huomioidaan liikkuminen tapahtuman aikana. Esimerkiksi ulkoilma-konsertissa väkijoukossa eteneminen on hidasta ja vaikeaa.

Paikkaan, jossa riski on erityisen suuri, voidaan sijoittaa päivystyspari kiinteästi. Tällaisiin paikkoihin kuuluu suurissa konserteissa esimerkiksi lavan edusta, jossa riskinä on yleisömassan hallitsema-

ton liikkuminen ja katsojien tallautuminen ja pusertuminen. Riskinä ovat myös pitkästä seisomisesta johtuvat oireet sekä eturivin katsojien lämpöuupumus.

Kiertävät partiot lisäävät yleisön tietoisuutta ensiavun läsnäolosta ja lisäävät turvallisuuden tunnetta. Kiertävät partiot huomaavat yleensä myös tilanteita, joihin kukaan ei ole osannut puuttua.

Päivystyspisteen päivystäjämäärässä voi huomioida koko arvioidun asiakasmäärän, mutta mitoituksen ratkaiseva tekijä on arvio samanaikaisista välittömästi apua tarvitsevista autettavista. Esimerkiksi seurantaan otettava autettava sitoo seurannan alussa yhden ensiapuparin kokonaan ja vie jonkin verran parin huomiosta koko seurannan ajan. Kaikkia autettavia ei tarvitse pystyä auttamaan välittömästi. Usein riittää lyhyt tilannearvio ja ohjaus odotuspaikalle.

Mikäli päivystettävä alue on laaja, voidaan saavutettavuutta parantaa sillä, että päivystäjien käytössä on kulkuvälineitä kuten polkupyöriä, moottoripyöriä, mönkijöitä, kelkkoja, veneitä tai päivystyspalvelu- tai muita autoja. Kulkuvälineiden tulee olla asianmukaisesti merkittyjä ja varusteltuja. Pääsääntöisesti autettavia ei kuitenkaan kuljeteta, vaan kulkuneuvojen tarkoituksena on ainoastaan nopeuttaa ensiavun pääsemistä autettavan luokse. Esimerkki tehokkaasta resurssien käytöstä on juoksukilpailun pääjoukkoa seuraava polkupyörä- tai moottoripyöräpartio, joka tavoittaa tarvittaessa suurimman osan kilpailijoista nopeasti.

ENSIAPUPÄIVYSTÄJIEN MÄÄRÄ

Punaisen Ristin ensiapupäivystyksissä tulee aina olla vähintään kolme (3) ensiapupäivystäjää. Päivystäjien määrän mitoittamiseen vaikuttavat myös olosuhteet: sää vaikuttaa siihen, kuinka kauan partio voi olla ulkona, ja ruokailumahdollisuudet vaikuttavat siihen, kuinka monta tauottavaa partiota tulee olla.

Autettavien arvioitu määrä vaikuttaa jonkin verran tarvittavien päivystäjien määrään, mutta kuitenkin vähemmän kuin yleensä ajatellaan. Kiireettömät autettavat voivat hyvin odottaa hetken. Mikäli kiireettömiä autettavia on odotettavissa paljon, on hyvä ottaa mukaan sopivasti harjoittelijoita. Harjoittelija toimii aina kokeneen ensiapupäivystäjän tuella ja valvonnassa.

Joskus tilaisuuden riskiarvio tai tilaaja vaatii ensiapupäivystäjien lisäksi enemmän osaamista tai välineitä. Ensiapupäivystyksen

tueksi voidaan tällöin ottaa ensivastekoulutettuja, jotka toimivat niillä välineillä ja oikeuksilla, jotka alueen ensihoidon vastuulääkäri on heille määritellyt. Päivystyksessä voi toimia terveydenhuoltoalan ammattilaisia joko ensiapupäivystäjänä – jolloin heillä on koulutuksensa ja ammattinsa puolesta osaamista mutta ei erityisoikeuksia – tai ammattilaisina, joille alueen ensihoidon vastuulääkäri tai muu lääkäri on antanut erityisoikeuksia. Ensiapupäivystyksessä lääkäri voi toimia ensiapupäivystäjänä, mutta tarpeen tullen lääkärillä on oikeus itsenäisenä ammatinharjoittajana toimia myös lääkärin roolissa vastaten itse tekemisistään.

PÄIVYSTÄJIEN MÄÄRÄÄN VAIKUTTAVAT ARVIOT:

- samanaikaisten kiireellisten autettavien määrästä
- tavoitettavuudesta
- taukojen tarpeesta
- autettavien kokonaismäärästä.

Kun autettava on tavoitettu ja ensiapu aloitettu, tarvitaan joskus jatkotoimia. Suunnittelussa on huomioitava se, miten ensiksi autettavalle partiolle lähetetään lisäapua (esimerkiksi ensivastetasoinen pari), miten tarkkailua vaativa autettava saatetaan tai kuljetetaan ensiapupisteelle (kantotuoli, parit, ajoneuvo) ja miten ensihoito opastetaan autettavan luo.

ENSIAPUSUUNNITELMA

Ensiapusuunnitelma laaditaan dokumentin muotoon. Se voidaan tehdä pelastuslaitoksen suunnitelmapohjalle osaksi tilaisuuden pelastus- ja turvallisuussuunnitelmaa tai erillisenä ensiapusuunnitelmana riippuen tilaisuuden koosta, viranomaisen vaatimuksesta ja tilaajan käytännöistä.

RedNetissä on malli ensiapusuunnitelman pohjaksi. Sen ensisijainen tarkoitus on toimia apuvälineenä tilaisuuden järjestäjätahoille. Riskiarvion lisäksi siinä tulee määritellä ainakin toiminta hätätilanteissa (112, hätäensiapu, ensiapuryhmä paikalle, ilmoitus turva-

päällikölle), ensiapuryhmän tavoitettavuus (puhelin, radio, EA-pisteen sijainti), kuvaus ensiapujärjestelyistä, resurssit (henkilömäärä, koulutukset, välineet) sekä reitti, jota pitkin ensihoito opastetaan autettavan luokse.

3.4 TARJOUS

Tarjous perustuu suunnitelmaan. Punaisella Ristillä on ensiapupäivystysten hinnoittelusta suositus, josta tosin on lupa perustellusta syystä poiketa. Suosituksen lähtökohtana on, että sopimusvaiheessa kustannukset arvioidaan, ja kokonaissumma on selvillä vasta päivystyksen jälkeen. Tilaajan kannalta on usein yksinkertaisempaa tehdä kiinteähintainen tarjous, jossa esimerkiksi päivityksessä kuluvat tarvikkeet on arvioitu riittävän hyvin.

Tarjouksen tekemisessä tulee huomioida päivystäjien tuntimäärien lisäksi päivystäjien matka- ja ruokailukustannukset. On muistettava, että päivystäjiä voidaan tarvita hieman kauempaakin, ja että jotkut voivat toivoa esimerkiksi puolikkaita vuoroja, jolloin matkakuluja tulee enemmän.

Uuteen päivystysalueeseen tutustuminen vaatii monesti käyntiä paikan päällä, ja suuria päivystyksiä suunnitellaan usein osapuolten kesken pidettävissä palaverissa. Myös nämä aiheuttavat kuluja, jotka tulee huomioida tarjouksessa.

Ennen tarjouksen antamista kannattaa varmistaa, että päivystykseen saadaan riittävä määrä päivystäjiä. Mikäli oman osaston päivystäjät eivät riitä, apua voi kysyä naapuriosastoilta. Päivystäjien rekrytointiin kannattaa käyttää Hupsis-järjestelmää (*paivystykset.punainenristi.fi*).

Tarjous kannattaa kirjoittaa sopimuksen muotoon. Valmis sopimus pohja löytyy Punaisen Ristin RedNetistä. Sopimukseen kannattaa kirjata tarkasti sovitut asiat ja vastuut. Tarjoukselle pitää aina muistaa antaa voimassaoloaika, jotta tiedetään ajoissa, toteutuuko päivystys vai ei.

3.5 TOTEUTUS

Päivystyksen alussa päivystyksen johtaja käy esittäytymässä tilaisuuden järjestäjän edustajalle ja turvapäällikölle, jonka alaisuudessa ensiapupäivystys toimii. Samalla voidaan vielä sopia käytännön asioista, jotka kuuluvat päivystyksen johtajan sopimusoikeuksiin. Päivystyksen johtaja ei neuvottele esimerkiksi päivystyksen raha-

asioista tai merkittävistä muutoksista ensiapusuunnitelmaan, mikäli näistä ei erikseen ole sovittu päivystyksen myyneen päivystysyhd-yshenkilön kanssa.

Päivystyspisteen perustamiseen on varattava tarpeeksi aikaa, jotta päivystyspiste on valmiina ja opasteet ovat kohdallaan, kun päivystysaika alkaa. Ennen päivystystä on myös oltava aikaa tutustua päivystettävään alueeseen. Erityisen tärkeää on, että päivystyksen johtaja ehtii tutustumaan alueeseen huolella, sillä hänellä ei tilaisuuden alettua välttämättä ole aikaa tai mahdollisuutta siihen.

Usein tapahtuman ensiapuryhmä koostuu osastossa toimivan ensiapuryhmän jäsenistä, mutta pienillä paikkakunnilla tai suurissa tapahtumissa ensiapupäivystäjä voi tulla useista eri osastoista. Jos päivystävän ryhmän jäsenet ja heidän toimintatapansa eivät ole kaikille ennestään tuttuja, korostuu johtamisen ja hyvän viestinnän merkitys.

Päivystyksen johtaja perehdyttää päivystyksen aluksi päivystäjät kyseiseen päivystykseen. Perehdytyksessä käydään läpi kaikki päivystykseen liittyvät asiat. Päivystäjille kerrotaan, millainen tilaisuus on kyseessä ja mikä on sen aikataulu. Päivystäjiä tulee tuntea tapahtuma-alue tarpeeksi hyvin paitsi omaa liikkumistaan myös tapahtumaan osallistujien neuvomista varten.

Mikäli päivystysalue on laaja, on päivystyspisteellä hyvä olla päivystysalueen kartta, johon on merkitty kiinteät päivystyspisteet, wc ja muut huoltopisteet, poistumistiet alueelta sekä kesällä vesipisteet. Tarpeen vaatiessa partioille annetaan kartta mukaan. Karttaan voi myös merkitä ruudut kirjain-numero-koordinaatein sijainnin ilmoittamisen helpottamiseksi.

Turvallisuus- ja ensiapusuunnitelmista käydään perehdytyksessä läpi ne kohdat, joilla on merkitystä kyseiselle päivystykselle. Jokaisen päivystäjän tulee tietää päivystysalueen vaara-alueet sekä turvalliset poistumistiet esimerkiksi evakuoinnin varalta. Turvasuunnitelmasta tulisi selvittää myös ne paikat, joissa on suurin tarve kiertäville ensiapupäivystäjille. Näiden dokumenttien pitäisi löytyä päivystyspisteeltä siten, että kaikki päivystäjät voivat tutustua niihin. Joissain päivystyksissä tilaaja saattaa edellyttää, että jokainen päivystäjä on lukenut ja kuitannut lukeneensa turvallisuusohjeistuksen.

PEREHDYTYKSESSÄ KÄYDÄÄN LÄPI:

- tapahtumainfo
- alue
- aikataulu
- turvallisuussuunnitelma
- EA-suunnitelma
- tehtävänjako
- kartat
- viestiperusteet
- päivystäjiä huolto.

Päivystysalueelle voidaan perustaa yksi tai useampi kiinteä ensiapupiste. Ensiapupiste merkitään selkeästi punaisella ristillä, joko tarkoitukseen suunnitellulla banderollilla tai muulla sopivalla välineellä. Kiinteän ensiapupisteen tulee aina olla miehittynä. Mikäli poikkeussyytä, esimerkiksi elvytyksen vuoksi, ensiapupiste joudutaan jättämään ilman miehitystä, tulee pisteessä olla näkyvillä puhelinnumero, josta saa yhteyden ensiapupäivystäjiin.

Perehdytyksessä annetaan kullekin ensiapupäivystäjälle tehtävä ja nimetään johtajat jokaiselle parille sekä muihin tarvittaviin rooleihin. Kaikkien ensiapupäivystäjiä on perehdyttävä ensiapupäivystyksessä käytettäviin välineisiin ja tarkistettava, että välineet ovat kunnossa. Päivystäjiä viihdytyksen takia perehdytyksessä tulee myös kertoa, missä omia tavaroita voi säilyttää, mistä löytyvät päivystäjiä wc-tilat, miten ruokailu on järjestetty sekä miten ja milloin voi pitää taukoja.

ENSIAPUPÄIVYSTYKSEN VARUSTEET

Jokaisella ensiapupäivystäjällä on oltava henkilökohtaiset varusteet. Ensiapuparin perusväline on vyölaukku. Vyölaukun sisältö on pidettävä alkuperäisen kaltaisena – mitään alkuperäisvarustetta ei ainakaan saa poistaa.

Päivystyspaikalla ensiapu- ja muidenkin välineiden (huovat, parit yms.) tulee olla mahdollisimman puhtaat ja järjestyksessä. Ensiapuvälineet on hyvä säilyttää laukuissa, pakeissa tai muuten suojassa

likaantumiselta. Sidostarvikkeita voidaan pitää esimerkiksi niille varatulla pöydällä, jolloin niiden käyttö helpottuu. Muu ensiapuvärustus suunnitellaan tapauskohtaisesti.

Tavoitteena on, että jokaisessa päivystyksessä olisi mukana defibrillaattori. Mikäli päivystysalue on laaja, tulisi defibrillaattoreita olla useampia, jotta viive elottomuuden havaitsemisesta ensimmäiseen iskuun olisi mahdollisimman pieni. Suuressa tai pitkäkestoisessa päivystyksessä tulee myös varautua tarvike- ja lääkityksiin: on varattava ylimääräisiä kuluvia tarvikkeita sekä suunniteltava, miten täydennykset hoidetaan, jos jokin tarvike loppuu.

Päivystäminen on mukavaa, kun varusteet ovat kunnossa. Muka- vuutta lisäävät muun muassa päivystäjien huoltoa helpottavat välineet ja tarvikkeet. Päivystysvärustuksissa on hyvä olla mukana myös pieni työkalusetti esimerkiksi opasteiden ripustamista, paristokoteloitten avausta ja pikakorjauksia varten.

VIESTIKALUSTO

Ensiapupäivystyksessä viestivälineinä käytetään radiopuhelimia tai Virve-päätelaitteita. GSM soveltuu luottamuksellisen tiedon välittämiseen ja varayhteyteen, mutta se on epäkäytännöllinen viestittäessä suurelle joukolle.

Viestiminen pyritään pitämään lyhyenä ja ytimekkäänä. Uuden viestivälineen vastaanotettuaan sekä uuteen paikkaan siirrettyään (ja muutenkin säännöllisin väliajoin) partio ottaa yhteyskokeilun johtoon. Sijainnin ilmoittaminen on tärkeää: ilmoituksella pidetään johto ajan tasalla myös silloin, kun tilanne on rauhallinen. Jos partio saa tehtävän muulta taholta kuin omalta johdolta, on tehtävästä ilmoitettava johdolle. Näin johto tietää partion olevan hetken kiireinen.

Radiokalustoa mietittäessä on huomioitava etäisyydet ja radiotien esteet. Käytettävä taajuus vaikuttaa suuresti yhteyteen. Tarvittaessa päivystysalueella tehdään koe, jossa selvitetään radioiden kuuluvuus. Myös Virve-päätelaitteilla voi olla kuuluvuusongelmia. Yksi ratkaisu on tällöin käyttää Virve-päätelaitteiden suorakanavatoimintoa.

Pienissäkin päivystyksissä on syytä ottaa viestivälineet käyttöön heti: kun partio on tehtävällä ilman viestivälinettä, on jo myöhäistä pohtia viestiverkon perustamista. Suuressa ja pitkäkestoisessa päivystyksessä on lisäksi pohdittava varalaitteiden ja akkujen latauksen periaatteet valmiiksi.

ENSIAPUPARIN VIESTIT:

- "Yhteyskokeilu"
- "Sijaintimme on..."
- "Tehtävällä"
- "Matkalla"
- "Kohteessa"
- "Elvytys" / "Teemme hätäilmoituksen" / Tuomme päivystyspisteelle" / "Hoidamme kohteessa"
- "Ensimmäinen isku"
- "Ensihoito kohteessa"
- "Vapaa"

Partioiden välisen viestinnän lisäksi on huolehdittava siitä, että tilaisuuden turvallisuuspäälliköllä on yhteys ensiapupäivystyksen johtajaan. Vaikka hätäpuheluilla on matkapuhelinviestinnässä etu- keus, kokemus on osoittanut, että joskus hätäkeskukseen on vaikea saada matkapuhelimella yhteyttä, jos samalla alueella on tuhansia ihmisiä. Virve-päätelaite suuren päivystyksen johtopaikalla on tästäkin syystä perusteltu.

Viestikaluston valinnassa on lisäksi huomioitava tapahtuman melu- taso. Konserteissa viestiliikenne voi tietyissä paikoissa olla todella hankalaa jopa radion kuppimallisilla kuulokemikrofoneilla.

Kun johto antaa tehtävän partiolle, partio kertoo vastaukses- saan olevansa matkalla ja ilmoittaa, kun se on perillä kohteessa. Kohteeseen saavuttuaan partion on minuutin kuluessa ilmoitettava johdolle tehtävän luonteesta, esimerkiksi siitä, onko kyseessä hätä- tilapotiilas. Elvytyksissä varmistetaan, että johto tekee hätäilmoituk- sen ja ilmoitetaan defibrillaattorin ensimmäisen iskun aika. Samoin ilmoitetaan heti, kun ensihoito on kohteessa. Tehtävän päätyttyä partio ilmoittaa johdolle huolto- tai varustetäydennystarpeesta tai olevansa vapaa uudelle tehtävälle.

Johto pitää viestiliikennepäiväkirjaa. Suuressa päivystyksessä johto kirjaa kaiken viestiliikenteen. Viestiliikennepäiväkirjasta voi siten

helposti tarkistaa, kuinka kauan partio on ollut tauolla tai milloin partiosta on kuulunut viimeksi, mikäli epäillään radioyhteysongelmia. Pienissä päivystyksissä riittää usein, että johto kirjaa sen kelloajan, jona partio ilmoittaa olevansa tehtävällä tai jona ensiapu saa tehtävän esimerkiksi järjestyksenvalvonnalta. Mikäli tilanne osoittautuu pientä vammaa vakavammaksi, jatkaa johto tarkemmalla kirjauksella.

Vakavissa tilanteissa on tärkeää, että ensiapupäivystäjät voivat dokumentoinnilla osoittaa, mitä on tehty, ja millaisia viiveet ovat olleet esimerkiksi autettavan tavoittamisessa ja hätäilmoituksen tekemisessä.

KIRJAAMINEN

Autettavien tiedot kirjataan voimassa olevien ohjeiden mukaisesti käyttäen virallisia lomakkeita. Mikäli autettava siirtyy jatkohoitoon omalla kyydillä tai ambulanssilla, annetaan hänen mukaansa päällimmäinen osio täytetystä tarkkailu- tai saatelomakkeesta. Ensihoitohenkilökunnalle annetaan raportti autettavan tilasta.

Kotihoitoon siirtyville asiakkaille annetaan vammaan tai sairautteen liittyvät ensiapuohjeet. Kaikki ensiapupäivystysasiakirjat, joissa näkyy autettujen henkilötiedot, toimitetaan viipymättä suljetussa kirjekuoressa SPR:n piiritoimistoon ensiapuryhmätöiminnasta vastaavalle henkilölle. Osastolle voidaan jättää päivystysasiakirjojen alin paperi, jossa ei näy henkilötietoja.

Ensiapupisteellä on oltava tiedossa jatkohoitopaikkojen eli esimerkiksi terveyskeskuksen, apteekin, hammaslääkärin ja yksityisten lääkäriasemien osoitteet ja aukioloajat.

3.6 JÄLKITYÖT

Luvan päivystyksen päättämiseksi antaa tilaajan edustaja tai turvapäällikkö. Päivystyksen lopetuksesta neuvotellessaan päivystyksen johtaja antaa samalla lyhyen suullisen raportin päivystyksen kulusta, muistaen aina vaitiolovelvollisuuden. Päivystyspiste puretaan ja tavarat huolletaan ja pakataan. Päivystystila jätetään siistiin kuntoon.

Ennen kotiinlähtöä on hyvä pitää pieni purkukeskustelu ja kiittää kaikkia päivystäjiä. Purkukeskustelussa käydään lyhyesti läpi päivystäjien tunnelmat ja tuntemukset päivystyksestä. Mikäli päivystyksessä tapahtui jotakin vakavaa, pidetään päivystäjien kesken jälki-

purku (defuse) ja sovitaan mahdollisesta jälkipuintitilaisuudesta (debriefing).

Purkukeskustelu järjestetään automaattisesti auttajille, jotka ovat kokeneet järkyttävän tilanteen kuten elvytyksen tai vakavasti loukkaantuneen auttamisen. Vaativissa tilanteissa piiristä voi pyytää apua purkukeskustelun järjestämiseksi. Piirin ensiapuryhmätöiminnasta vastaavaa tai piirin päivystävää henkilöä tulee joka tapauksessa tiedottaa vakavasta tilanteesta ennalta sovitun piirikohtaisen käytännön mukaisesti.

Päivystyksen loppuksi varmistetaan vielä, että päivystäjät ovat muistaneet merkitä tuntinsa ja korvauksensa tuntikirjanpitolomakkeelle. Lisäksi muistutetaan päivystäjien vaitiolovelvollisuudesta. Ennen kotiinlähtöä on myös muistettava kiitokset vapaaehtoistyöstä ja kanssapäivystäjien seurasta!

Päivystyksen jälkeen päivystysyhdyshenkilö laatii laskun ja raportin tilaajalle. Raportissa kerrotaan autettujen määrä, jatkohoitoon välittömästi omalla kyydillä tai ambulanssilla lähteneiden määrä sekä tyyppivammat. Raporttiin ei laiteta tietoja, joista yksittäinen autettava olisi tunnistettavissa.

Mikäli tapahtumassa on havaittu kehittämisen kohteita, kuten esimerkiksi vamma-tyyppejä joita järjestäjän toimenpiteillä voitaisiin välttää, kuuluu niistä kertoa raportoinnin yhteydessä. Tilaajalle kannattaa antaa myös positiivista palautetta hyvin sujuneista seikoista.

Päivystyksen jälkeen huolehditaan siitä, että päivystäjät saavat matka- ja ruokakorvauksensa ja että muille osastoille maksetaan heidän päivystäjiensä korvaukset. Päivystysvarusteita ja tarvikkeita täydennetään ja kehitetään havaittujen puutteiden perusteella.

4 TOIMIMINEN HÄLYTYSTEHTÄVISSÄ

Tässä luvussa kuvataan ensiapuryhmän toimintaa tilanteessa, jossa ensiapuryhmä on hälytetty auttamistilanteeseen Vapepan, viranomaisen tai Punaisen Ristin toimesta.

4.1 HÄLYTYS

Tieto erilaisista tilanteista, joissa saatetaan tarvita Punaisen Ristin ensiapuryhmän apua, voi tulla mitä erilaisimpia reittejä pitkin. Tiedon lähde voi olla esimerkiksi netti, sanomalehti, radiouutiset, itse nähty tilanne, piirin yhteydenotto tai Vapepan hälyttäjän yhteydenotto.

Itse hälytys tulee joko OHTO-hälytysjärjestelmän kautta Vapepan hälyttäjältä, piirin työntekijältä tai suoraan viranomaisilta. Ensivaste-toiminnassa hälytys voi tulla Virve-puhelimen kautta hätäkeskukselta. Kun ensiapuryhmä on kirjattu osaksi kunnan valmiussuunnitelmaa, voi hälytys tulla myös suoraan kunnalta. On myös tilanteita, erityisesti kotimaan avun tilanteita, joissa osasto voi itse tarjota viranomaisille ja autettaville tukea ilman, että erillistä hälytystä on tullut.

Hälytyksen saavan henkilön on kirjattava ylös kuka pyytää apua, miksi, mitä apua, minne ja milloin. Hälytyksen saanut hälyttää oman ryhmänsä aiemmin sovitun mukaisesti, mikäli hälytys ei ole tullut Vapepan OHTO-järjestelmän kautta. Ohessa on esitelty lomake, jota voi käyttää saadessaan hälytyksen viranomaiselta (Huovinen).

Ohje hälytyksen vastaanottamiseksi

TOIMI RAUHALLISESTI JA HÄTÄILEMÄTTÄ, SÄILYTÄ MALTISI.

1. Kirjaa

- a. Hälytysaika: _____
 b. Hälyttäjän nimi: _____
 c. Hälyttäjän puh: _____

2. Mitä on tapahtunut, tilanne?

3. Missä tapahtunut? paikkakunta? osoite?

4. Millaista apua viranomaisen pyytää?

Tiedustelu/tilannekartoitus	Viestiliikenne
Etsintä	Liikenteenohjaus
Kotimaan apu	Muonitus
Ensiapu	Majoitus
Ensiapupaikan perustaminen	Vaatetus tai muu tarvikkeiden jakaminen
Evakuointi	Lastenhoito
Evakuoitujen kokoamispaikan perustaminen	Kansainvälisen avun vastaanottaminen
Kulunvalvonta	Jälkipurku
Henkinen tuki	Muu
Tiedotusten jakaminen	

5. Tarvittavan avun määrä, laatu, arvio autettavien määrästä?

6. Kokoonumispaikka ja -aika?

7. Kuka viranomaisen johtaa? puhelinnumero?

8. Kenelle ilmoitaudutaan ja missä?

9. Keneltä saa lisätietoja?

10. Varmista tarvittaessa hälytyksen oikeellisuus!

11. Kuka / ketkä tulevat johtamaan vapaaehtoisia?

12. Informoi Piiriä ja Vapepan valmiuspäivystäjää sovitun mukaan.

13. SPR Keskustoimiston päivystäjä (tarvittaessa) _____

Muista valtakunnalliset Vapepa-lomakkeet tilanteen mukaan!

4.2 HENKILÖKOHTAINEN VARUSTAUTUMINEN

Hälytystehtävälle lähdettäessä on jokaisella vapaaehtoisella oltava kunnolliset tehtävään soveltuvat varusteet. Varusteiden tulee aina olla hyvässä kunnossa, ja ne on huollettava jokaisen käyttökerran jälkeen. Varusteet on hyvä koota kotona yhteen paikkaan ja pakata ne valmiiksi reppuun. Hyvä esimerkki varustelistasta on Vapepalaisen hälytystoimintaohjeessa (*vapepa.fi*).

Henkilökohtaisista varusteista kannattaa keskustella oman hälytysryhmän kesken. Hyväksi havaittu keino on käyttää kahta laukkuja: toinen on tehtävällä eli esimerkiksi etsinnässä kannettava reppu, jossa on tehtävän kannalta oleelliset varusteet, ja toinen on esimerkiksi autoon jätettävä suurempi laukku, jossa on vaihtovaatteita, täydennystarvikkeita sekä varusteita, joita kyseisen tehtävän aikana ei tarvita.

Varustautumisessa kannattaa huomioida, että auttajan tulisi itse selviytyä ainakin kuusi tuntia ilman huoltoa. Mukana tulisi siis olla ainakin evästä, juotavaa, paristoja valaisimiin ja varavirtaa matkapuhelimiin.

On myös tärkeää huolehtia siitä, että edellytykset hälytystehtävälle lähtemiseen ovat kunnossa. Tämä tarkoittaa muun muassa omaa fyysistä ja henkistä kuntoa ja sitä, että hälytystehtävistä on sovittu perheen ja työnantajan kanssa.

4.3 RYHMÄN VARUSTAUTUMINEN

Valmiusryhmä voi varustautua erilaisia auttamistehtäviä varten hankkimalla sopivia varusteita ja tarvikkeita. Varustautumisessa kannattaa tehdä yhteistyötä naapuriosastojen kanssa ja sopia siitä, millaisia varusteita ryhmät hankkivat, jotta ryhmien varusteet olisivat yhteensopivia ja täydentäisivät toisiaan.

Ryhmän varusteita kannattaa pohtia siitä näkökulmasta, millaiset tehtävät ovat ryhmälle todennäköisiä. Pohdinnassa auttavat esimerkiksi tämän oppaan seuraavan luvun kuvaukset ensiapuryhmän mahdollisista tehtävistä auttamistilanteissa.

Ensiapuryhmän on luontevaa varustautua ensiapuvälinein. Ensiapupäivystyksissä tarvittavat välineet ovatkin hyvä lähtökohta myös muille auttamistehtäville. Ryhmän kannattaa kuitenkin miettiä, kuinka paljon välineitä ja tarvikkeita sillä tulee olla.

Vyölaukkujen, hoitoreppujen ja kantovälineiden lisäksi ensiapuryhmän on syytä varustautua välinein, joilla pidetään autettavia lämpimänä. Kevyet fleece-huovat sopivat pieneen tilaan ja niiden avulla voidaan helposti tarjota monelle jonkinlaista lämpöä suojatussa tilassa esimerkiksi vaatteiden kastumisen jälkeen. Pienellä huovalla on myös suuri merkitys turvallisuudentunteen ja yksityisyyden luomisessa. Lämpimänä pitämiseen ulkona tarvitaan paksumpia huopia sekä lämpöpeitteitä (avaruuslakanoita) ja makuualustoja tai vastaavia. Markkinoilla on myös erityisesti kylmältä suojaamiseen tarkoitettuja pusseja ja asuja.

Ryhmän on syytä varautua tarpeellisiin huoltovälinein. Omiin laitteisiin on oltava varaparistoja. Lisäksi on oltava mahdollisuus akkujen lataamiseen sekä perustyökalut huoltoja varten.

Vaatimattomatkin muonitusvälineet kuten veden- ja kahvinkeitin, hanallinen vesisäiliö sekä kertakäyttöastiat lisäävät ryhmän motivaatiota ja toimintakykyä. Laitteita varten kannattaa varautua ulkokäyttöön sopivalla jatkojohdolla. Vapaaehtoisten tai autettavien muonitustehtävää varten hankittavien välineiden suunnittelu kannattaa tehdä huolella, jotta välineet on helppo kuljettaa ja muonituslinjan perustaminen onnistuu kaikenlaisissa paikoissa.

Monissa tehtävissä tarvitaan toimistotarvikkeita. Kirjoituslustoista on hyötyä ensihuollon tehtävissä, joissa autettaville annetaan lomakkeita täytettäväksi. Erilaisten tilanteiden johtamista varten kannattaa varautua tarpeellisella valikoimalla lehtiöitä, kyniä, fläppitauluja, tusseja ja piirtoheitinkalvoja. Tietokone, tulostin ja kopio-kone helpottavat useita tilanteita. Usein toistuvia tehtäviä varten kannattaa pohtia valmiiden opastekylltien tekemistä.

4.4 KOKOONTUMINEN JA SIIRTYMINEN

Ryhmä kokoontuu ryhmänjohtajan ohjeiden mukaisesti joko ennalta sovittuun kokoontumispaikkaan (esimerkiksi osaston toimitilaan) tai suoraan hälytyksessä määrätulle kokoontumispaikalle. Ratkaisun vaikuttavat muun muassa etäisyys tapahtumapaikalle, lähtevien ensiapuryhmäläisten määrä, varusteiden tarve ja tehtävän kiireellisyys. Siirtyminen kokoontumispaikalle tapahtuu aina rauhallisesti, turvallisesti ja liikennesääntöjä noudattaen.

Mikäli ryhmä kokoontuu suoraan hälytyksessä määrätulle kokoontumispaikalle, on huolehdittava siitä, että kaikki osallistujat pääsevät kokoontumispaikalle, ja että joku noutaa tarvittavat ryhmäkohtaiset välineet.

4.5 ILMOITTAUTUMINEN

Ilmoittautumispaikalla on syytä kiinnittää huomiota autojen pysäköintiin. Johtopaikan välittömään läheisyyteen on jätettävä tilaa viranomaisten ajoneuvoja ja huoltokuljetuksia varten.

Ryhmänjohtaja ilmoittaa ryhmänsä vapaaehtoisten johtopaikalla käyttäen Vapepan ilmoittautumiskorttia (*vapepa.fi*). Samalla luovutetaan ylimääräinen kalusto, esimerkiksi radiot, yhteiseen käyttöön. Johtopaikalla asioi ainoastaan ryhmänjohtaja. Ryhmän on syytä sopia etukäteen tai hälytyskohtaisesti siitä, kuka voi ilmoittautuessa ottaa ryhmänjohtajan vastuun.

Ilmoittautumisen aikana ryhmän varajohtaja pikakouluttaa eli palauttaa mieliin ja harjoituttaa ryhmän odotettavissa olevaa tehtävää varten.

Tehtävää varten määrättyyn toimintaryhmään kuuluu usein henkilöitä useammasta ryhmästä. Ryhmänjohtajan tehtävänä onkin varmistaa, että kaikki oman ryhmän jäsenet ovat toimintakelpoisia sekä huolehtia siitä, että tehtävän jälkeen kaikki pääsevät kunnossa kotiin. Toiminnan aikana toimintaryhmästä vastaa toimintaryhmän johtaja.

4.6 TOIMINTA

Punaisen Ristin toiminta auttamistilanteissa on järjestäytyneitä. Kunkin toimijan tulee tuntee tehtävänsä, esimiehensä ja alaisensa. Toiminnan on näytettävä asialliselta myös ulkopuolisen silmin, joten varusteiden ja käyttäytymisen tulee olla tehtävällä moitteettomia. Tehtävän aikana tulee kiinnittää huomiota vaitiolovelvollisuuteen: ulkopuoliset eivät saa vahingossakaan kuulla tehtävään liittyvää, vaitiolovelvollisuuden tai tilanteen vuoksi salassa pidettävää asiaa.

Tehtäväkohtainen organisaatio muodostetaan kulloisenkin tilanteen mukaan. Sen vuoksi esimerkiksi ryhmänjohtajaksi voidaan määrätä joku muu kuin oma tuttu ryhmänjohtaja. Jotta toiminta olisi tehokasta vieraassakin joukossa, on kaikilla oltava selkeä käsitys toimintatavoista eri tilanteissa.

4.7 TOIMINNAN PÄÄTTÄMINEN

Toiminnan päätyttyä on ensimmäiseksi varmistettava, että kaikki auttajat ovat saaneet tiedon toiminnan päättymisestä. Yleensä on hyvä käytäntö pyytää kaikkia auttajia palaamaan johto- tai kokousumispaikalle.

Palatessaan ryhmä antaa lyhyen suullisen raportin toiminnastaan sekä palauttaa lainassa olleet varusteet ja luottamukselliset dokumentit. Kaikkien auttajien palattua pidetään loppupalaveri, jossa kerrotaan toiminnan pääpiirteet ja lopputulos luottamuksellisuus muistaen.

Vapaaehtoisten johtajan on hyvä varmistaa tilannetta johtavalta viranomaiselta, mitä asioita kaikille auttajille voi kertoa. Vielä parempi käytäntö on pyytää tilannetta johtaneelta viranomaiselta puheenvuoro loppupalaveriin. Loppupalaverin lopuksi muistutetaan vaitiolovelvollisuudesta sekä siitä, mitä tehdä, jos tilanne jää mieltäyttämään.

Vapaaehtoiset auttajat ovat uhranneet omaa aikaansa ja voimavarojansa toisten auttamiseen ja ansaitsevat tässä kohtaa suuren kiitoksen. Osa auttajista lähtee usein jo ennen tilanteen päättymistä. Tällöin lähtijöille on hyvä pitää pieni loppupalaveri senhetkisten tietojen perusteella.

Jos hälytystehtävä on ollut luonteeltaan vaativa, tai jos joku kokee tarvetta purkukeskustelulle, on sellainen järjestettävä. Purkukeskustelun voi järjestää kokenut ja koulutettu vapaaehtoinen heti toiminnan päättymisen jälkeen tai jopa sen ollessa käynnissä.

Purkukeskustelu järjestetään automaattisesti auttajille, jotka ovat kokeneet järkyttävän tilanteen, kuten elvytyksen, menehtyneen löytämisen tai vakavasti loukkaantuneen auttamisen. Piiristä voi vaativissa tilanteissa pyytää apua purkukeskustelun järjestämiseksi. Piirin valmiuspäällikköä ja/tai ensiapuryhmätoiminnasta vastaavaa tai piirin päivystävää henkilöä on joka tapauksessa tiedotettava vakavasta tilanteesta ennalta sovitun piirikohtaisen käytännön mukaisesti.

Toiminnan päättymisen jälkeen puretaan johtopaikka ja viestikeskus, huolletaan varusteet seuraavaa hälytystä varten ja huolehditaan että kaikilla auttajilla ja varusteilla on kuljetus.

Mikäli tilanne on ollut erityisen vaativa, voidaan eri osapuolten kesken pitää parin viikon sisällä tekninen loppukeskustelu, jossa käydään tilanne läpi eri osapuolten näkökulmista ja pohditaan, mitä opittavaa tilanteesta on.

5 ENSIAPURYHMÄN ERILAISET AUTTAMISTEHTÄVÄT

Tässä luvussa kuvataan niitä mahdollisia tehtäviä, joita Punaisen Ristin ensiapuryhmissä toimiville voidaan antaa tai jotka voivat käynnistyä ryhmän omalla päätöksellä tilanteen niin vaatiessa. Luvun alakohdissa kuvataan erilaisia tehtäviä ja seikkoja, joita käskynannossa tulee selvittää. Lisäksi käydään läpi erilaisia toteutusvaihtoehtoja ja tarvittavia välineitä.

Osa tässä luvussa kuvatuista tehtävistä on sellaisia, joihin ensiapuryhmää ei suunnitellusti käytetä (esimerkiksi pelastus ja luokitelu), mutta joita on silti hyvä harjoitella esimerkiksi ensiapupäiväyksissä tapahtuvien yllättävien tilanteiden vuoksi. Tässä luvussa kuvattuihin tehtäviin voidaan osaston valmiussuunnitelman mukaisesti käyttää myös osaston muita vapaaehtoisia. Tehtävät voivat olla myös osa Vapaaehtoisen pelastuspalvelun toimintaa.

Auttamistehtäviä jäsennetään tässä muun muassa käskyrungon avulla. Käskyrungosta on apua sekä käskyn antajalle että vastaanottajalle; sen tarkoitus on varmistaa, että tehtävän kannalta oleelliset

asiat tulevat käskyssä viestitetyiksi. Tehtäväkäskyn antaa tilanteesta riippuen viranomainen, Punaisen Ristin työntekijä (esimerkiksi piirin valmiuspäällikkö) tai toinen vapaaehtoinen, esimerkiksi Vapepa-johdaja tai Punaisen Ristin tilanteeseen asettama johtaja.

Ensiapuryhmien toiminta on erilaista riippuen ryhmän koosta, aktiivisuudesta ja suuntautuneisuudesta. Ryhmät toimivat joko pelkääntään koulutusryhminä tai päivystävät lisäksi ensiapua vaativissa tapahtumissa ja toimivat hälytysryhmänä. Ryhmä on voinut sopia yhteistyöstä viranomaisen kanssa liittyen joihinkin tämän luvun tehtäviin. Osaston valmiussuunnitelman riskiarvion mukaan jotkut tehtävät voivat olla todennäköisempiä kuin toiset. Hyvin toimiva ensiapuryhmä tiedostaa mahdolliset tehtävät ja varautuu todennäköisiin tehtäviin kouluttautumalla ja varustautumalla.

5.1 TILANNEARVIO

Tilannearvion tarkoituksena on tuottaa lisätietoa tilanteesta tulevia toimia varten. Tilannearvio tehdään järjestelmällisesti ja ripeästi pysähtymättä esimerkiksi loukkaantuneiden luokse. Tilannearvion tavoitteena on kartoittaa kohteen turvallisuus, kartoittaa lisäonnettomuuksien estämiseen vaadittavat toimet, saada yleiskuva tapahtuneesta sekä mahdollisimman tarkka selvitys autettavien määrästä. Tilannearvion tekeminen saattaa myös liittyä laajempaan avuntarpeen kartoittamiseen.

KÄSKY TILANNEARVIOON:

- 1. Tilanne** ("Varastohallista on kuultu avunhuutoja")
- 2. Tehtävä** ("Tarkistakaa varastohalli")
- 3. Resurssit** ("Jari johtaa. Ota mukaan Riikka, Heli ja Heikki")
- 4. Alue** ("Varastohallin sisätilat")
- 5. Raportointi** ("Tärkeistä asioista radiolla heti minulle, radiokutsunne on Partio-1. Tehtävän jälkeen raportti minulle johtopaikalla.")
- 6. Tarvittaessa toimintaohjeet.**

Ryhmän johtaja huolehtii siitä, että koko alue tarkistetaan ennen ryhtymistä muihin tehtäviin. Ensimmäiseksi varmistetaan kohteen turvallisuus auttajille. Turvallisuutta vaarantavista seikoista annetaan välittömästi tieto johdolle, eikä vaarallisia kohteita lähestytä ilman johdon lupaa.

Tilannearviossa pyritään vastaamaan kysymyksiin:

- Onko kohde turvallinen auttajille?
- Mitä on tapahtunut?
- Onko kohde turvallinen autettaville?
- Montako autettavaa on, kuinka vakavasti loukkaantuneita on?

Tilannearvio suoritetaan nopeasti, sillä muuta toimintaa ei välttämättä voida käynnistää ennen kuin tilanteesta on tarpeeksi tietoa. Johdolle kerrotaan, jos on syytä olettaa, että tilanne ei rajaudu tiedusteltaviin alueisiin. Tehtävän suorittamiseen tarvitaan viestiväline, kirjaamisvälineet ja valaisin.

5.2 PELASTAMINEN

Ensiapuryhmälle ei todennäköisesti suunnitellusti anneta pelastustehtävää. Erilaisia pelastustilanteita on kuitenkin hyvä harjoitella, sillä ryhmä voi joutua sellaisiin esimerkiksi ensiapupäivystyksissä tai käytännössä missä tahansa tilanteessa. Pelastamista on harjoitettava erityisesti silloin, jos ryhmä toimii toistuvasti riskialttiissa tilanteissa, esimerkiksi moottoriurheilupäivystyksissä.

Pelastamistehtävissä tärkeintä on muistaa oma turvallisuus. Johtajan tehtävä on arvioida, onko tehtävä tarpeeksi turvallinen. Auttajien velvollisuus on myös kertoa, jos tehtävä tuntuu liian vaaralliselta. Hyvää taktiikkaa on muistaa suojaparin käyttö: kaikkia resursseja ei kannata kiinnittää pelastustehtävään, vaan on tärkeää muistaa, että pelastajatkin voivat tarvita pelastajaa.

Mahdollisia pelastustehtäviä ovat muun muassa:

- alkusammutus, henkilön sammutus
- liikenneonnettomuudet
- hätäsiirrot, myös esimerkiksi autosta, linja-autosta, junasta
- pelastaminen vedestä.

5.3 LUOKITTELU

Ensiluokittelun tavoitteena on saada nopeasti selville autettavien määrä ja alustava arvio heidän jatkohoitotarpeensa kiireellisyydestä. On hyvin epätodennäköistä, että ensiapuryhmälle annettaisiin suunnitellusti luokittelukäskey, mutta luokittelu tulee osata esimerkiksi ensiapupäivystyksessä tapahtuvan onnettomuuden varalta.

LUOKITTELUKÄSKY:

1. Tilanne

(“Varastohallissa on noin 15 autettavaa”)

2. Tehtävä

(“Luokitelkaa autettavat”)

3. Resurssit (“Mari toimii luokittelujohtajana. Luokittelupareina Niina ja Timo sekä Pentti ja Juha”)

4. Alue

(“Varastohallin sisätilat”)

5. Vihreiden kokoamispaikka (“Pyytäkää vihreitä siirtymään tuolle pysäköintialueelle”)

6. Raportointi (“Punaisista tieto heti minulle, radiokutsunne on Partio-1. Tehtävän jälkeen raportti minulle johtopaikalla.”)

7. Tarvittaessa **toimintaohjeet.**

Luokittelua tarvitaan erityisesti silloin, kun autettavia on enemmän kuin auttajia. Ensiluokittelun luokat ovat punainen (erittäin kiireellinen), keltainen (kiireellinen), vihreä (pystyy kävelemään) ja musta (vainaja).

Luokittelujohtaja esittäytyy ja pyytää kuuluvalla äänellä kaikkia kävelemään kykeneviä siirtymään kokoamispaikalle. (“Olen Mari Punaisesta Rististä. Kaikki, jotka pystyvät kävelemään, siirtykää hallin ulkopuolella olevalle pysäköintialueelle!”)

Luokittelujohtaja määrää tarkemmat alueet luokittelupareille. Luokitteluparissa toinen on luokittelija ja toinen kirjaaja. Luokitteluparin luokittelija arvioi seuraavasti autettavan kunnan käyttäen siihen enintään 30 sekuntia autettavaa kohden.

LUOKAT:

- kävelee ⇒ **vihreä**
- hengitystaajuus alle 10 tai yli 30 ⇒ **punainen** (hengitys)
- rannepulssi ei tunnu ⇒ **punainen** (verenkierto)
- ei noudata yksinkertaisia kehotuksia ⇒ **punainen** (tajuuta)
- muutoin ⇒ **keltainen**
- ilmäteiden avaamisen jälkeen ei hengitystä eikä kaulavaltimon syke tunnu ⇒ **musta**.

Luokitteluparin kirjuri kirjaa ja ilmoittaa punaiset heti luokittelujohtajalle. Toinen auttaja tekee hätäensiaputoimet. Luokittelun jälkeen raportoidaan luokittelun tulokset luokittelujohtajalle.

Hätäensiaputoimet luokittelun aikana:

- ilmäteiden avaus kääntämällä päätä taaksepäin
- suuren verenvuodon tyrehtyttäminen ensisiteellä
- tajuttoman kääntäminen kylkiasentoon.

Tarkemmassa luokittelussa (sekundaaritriage) autettavan tila arvioidaan tarkemmin käyttäen triage-kortin luokitusta.

Luokittelussa tarvitaan viestivälineitä, kirjausvälineitä, triage-nauhoja tai -teippejä, ensisiteitä ja mahdollisesti kiristyssiteitä. Luokittelua on syytä olla tekemässä mahdollisimman kokenut auttaja, sillä se kuuluu kaikkein vaativimpiin ensiaputoimenpiteisiin.

5.4 ENSIAPU

Ensiapu tarkoittaa auttamiseksi tehtyjä toimenpiteitä onnettomuustilanteessa tai sairauskohtauksen sattuessa. Ensiavulla voidaan tarkoittaa auttamista yksinkertaisin välinein ja maallikko-osaamisella, mutta ensiapuryhmällä on toki välineet ja osaaminen kunnossa.

Varsinaisten ensiaputoimien lisäksi ensiaputehtäviin kuuluu autettavien suojaaminen kylmältä sekä valmistelu siirtoa varten. Periaatteena useamman potilaan tilanteessa on antaa mahdollisimman monelle tarvittava ensiapu. Autettavalle tehdään siis vain välttämättömin, jolloin säästetään aikaa ja tarvikkeita. Autettavat hoidetaan pääsääntöisesti paikan päällä. Poikkeuksia ovat:

- hätäsiirron tarve autettavaa uhkaavan vaaran takia
- autettava on selkeästi kävelykykyinen, jolloin hänet voidaan siirtää ensiapupisteelle
- autettavaa tulee suojata säältä ja siirtäminen ei aiheuta lisävaaraa
- auttaja on autettavaan nähden vähän, jolloin siirtämisellä vapautetaan resursseja.

Ensiapuryhmä käyttää ensiavun antamiseen kirjaamisvälineitä, viestivälineitä, vyölaukkuja, hoito/ensivastereppuja, defibrillaattoria, huopia, paareja ja niin edelleen.

Lisätietoja: Ensiapukurssit, Ensiaputtajan taskuopas (Naarajärvi & Telkki, 2016), Hätäensiapukirja (Myllyrinne;Korte;& And, 2013), Ensiapukirja (Korte & Myllyrinne, 2017), Ensihoidon perusteet (Castrén, ym., 2012).

5.5 ENSIAPUPAIKAN PERUSTAMINEN

Ensiapupaikka perustetaan, jos autettavia on auttajiin ja kuljetuskapasiteettiin nähden niin paljon, että kaikkia ei voida hoitaa tapahtumapaikalla tai kuljettaa välittömästi ensiavun jälkeen, tai jos autettavat ovat onnettomuuspaikalla vaarassa. Autettavat tulevat ensiapupaikalle itse kävellen tai ensiapuryhmän tai pelastajien toimittamina.

ENSIAPUPAIKAN PERUSTAMISKÄSKY:

- 1. Tilanne ja arvio saapuvista autettavista** ("Varastohallin siltanosturi on romahtanut ja kaatanut varastohyllyjä, 14 loukkaantunutta, joista 1 punainen, 5 keltaista, 8 vihreää")
- 2. Tehtävä** ("Perustakaa ensiapupaikka tähän välittömään läheisyyteen")
- 3. Resurssit** ("Tuomas toimii ensiapupaikan johtana. Ota mukaan Vesa, Tom, Otto, Tuula, Anu ja Marika")
- 4. Raportointi** ("Radiokutsunne on "Ensiapupaikka")
- 5. Tarvittaessa toimintaohjeet.**

Paikan pitää olla logistisesti järkevä. Sinne on oltava helppo yhteys onnettomuuspaikalta, jotta autettavat saadaan siirrettyä helposti, ja sen on oltava ajettavan tien varressa, jotta loukkaantuneet saadaan kuljetettua jatkohoitoon.

Paikan pitää olla turvallinen ja mielellään kuiva, valaistu ja lämmin. Valoa saa tarpeen vaatiessa autojen ajovaloista ja pelastusyksikön valomastosta. Potilaita voi pitää lämpimänä huovilla ja avaruuslakanoidilla sekä eristämällä heidät maasta makuualustoilla tai paareilla. Istumaan kykeneviä autettavia kannattaa joskus siirtää ajoneuvoihin, jos heitä pystytään niissä tarkkailemaan.

Tässä kuvattu ensiapupaikka toimii samoin perustein kuin viranomaisten perustama loukkaantuneiden hoitopaikka. Käytännössä onnettomuustilanteessa viranomainen on paikalla nopeasti ja ottaa johtovastuun hoitopaikasta. Tällöin tehtävät viranomaisen ja vapaaehtoisten välillä voivat jakautua monella tavalla.

Monissa suuronnettomuussuunnitelmissa vapaaehtoisille kuuluu vihreistä eli loukkaantumattomista tai lievästi loukkaantuneista huolehtiminen. Tällöin vapaaehtoiset toimivat viranomaisen hoitojohtajan tai hänen nimeämänsä vihreiden hoitajan alaisuudessa. Kaikessa toiminnassa pitää kuitenkin huomioida se, että arvio loukkaantumisen asteesta on tehty nopeasti ja yleensä ilman tarkempia tutkimuksia. Vihreiksi luokiteltujen joukossa saattaa siis olla vakavastikin loukkaantuneita, joiden vammat eivät näy päällepäin.

On mahdollista, että viranomaiset tarvitsevat yksittäisiä vapaaehtoisia avustamaan vakavasti loukkaantuneiden hoidossa. Tällöin on tärkeää, että kyseisten henkilöiden vapaaehtoisjohtaja tietää kenen viranomaisen käyttöön kyseiset vapaaehtoiset on annettu, ja että vapaaehtoiset ilmoittautuvat omalle johtajalleen viranomaisen tehtävältä vapauduttuaan. Joissain tapauksissa on mahdollista, että ensiksi saapuneet ensihoitoyksiköt keskittyvät tiettyjen potilaiden hoitamiseen ja vapaaehtoiset jatkavat ensiapupaikan kokonaistilanteen organisoimista. Vastuu autettavista siirtyy kuitenkin viranomaisille.

Ensiapupaikan perustamiseen tarvitaan muun muassa paareja, makuualustoja, huopia, kirjaamisvälineet, hoito- tai ensivastereppuja.

ENSIAPUPAIKAN JOHTAJAN TOIMINTAKORTTI

Esimies	Toimivaltainen viranomainen Viranomaisen saapumiseen saakka käskyn antanut vapaaehtoinen
Tehtävä	Vastaat ensiapupaikan perustamisesta ja johtamisesta <ul style="list-style-type: none"> • Tiedustele sopiva paikka. • Valitse paikasta yksi alue onnettomuuteen joutuneille vihreille ja toinen alue punaisille ja keltaisille. • Nimeä vihreiden tarkkailuun yksi auttaja. Käske keräämään henkilötiedot, tutkimaan, tarkkailemaan ja haastattelemaan. • Aseta punaisille ja keltaisille autettaville ensiapuvastaava, joka johtaa ensiavun antamista, ottaa punaiset ja keltaiset loukkaantuneet vastaan, kuuntelee raportit ja tarkentaa luokittelun. • Aseta yksi henkilö osoittamaan saapuville autettaville paikat, numeroimaan autettavat ja huolehtimaan loukkaantuneiden sisään- ja uloskirjauksesta. • Huolehdi luokittelukorttien ja saatteiden täyttämisestä. • Määritä tarvittaessa kuljetusjärjestys. • Tarkkaile resursointia. • Pidä johtajasi ja johdettavasi ajan tasalla.
Toimijat	Määrätyt resurssit
Raportointi	Esimiehelle
Vinkkejä	DELEGOI Hyödynnä paikalla olevien osaamista Ennakoi tulevaa
Konsultointi tarvittaessa	Esimies

5.6 EVAKUOINTI

Evakuointi tarkoittaa alueen tai rakennuksen tyhjentämistä turvallisuuden varmistamiseksi. Evakuointi voi koskea esimerkiksi kerrostalon yhtä porraskäytävää tai kokonaista kaupunginosaa riippuen uhkaavasta vaarasta. Syy evakuointiin voi olla esimerkiksi tulipalo, uhkaavat palokaasut, kaasuvuoto, luonnonmullistus tai pommi- tai ammuskelu-uhka. Nämä ovat viranomaisjohtoisia tehtäviä.

Rakennusevakuointi aloitetaan ylhäältä ja edetään kerros kerrokselta alaspäin. Ryhmänjohtajan paikka on portaikossa tai alaovella, keskeisellä paikalla, josta hän on tavoitettavissa ja pystyy seuraamaan evakuoinnin etenemistä. Ovet, joita ei avata, merkitään teipillä siten, että oven avaamisesta teippi repeytyy. Mikäli on epäily, että evakuoitavat saattavat karata (esimerkiksi evakuoitaessa hoitolaitosta), rakennuksen ympärille asetetaan vartiointi ennen evakuoinnin aloittamista. Evakuoinnista kieltäytyvistä ilmoitetaan tehtävän antajalle.

Tehtävässä tarvitaan kirjaamisvälineet, viestivälineet, teippiä, sekä Vapepan Alue- ja kiinteistöpöytäkirja.

EVAKUOINTIKÄSKY

1. Tilanne ja syy evakuointiin

(“Varastohallissa on syttynyt tulipalo. Palavat renkaat muodostavat myrkyllistä savukaasua, joka uhkaa levitä läheiselle asuinalueelle. Poliisi on antanut meille tehtäväksi evakuoida asuintaloja.”)

2. Tehtävä (“Evakuoikaa Karjalantien pohjoispäässä olevat kolme kerrostaloa.”)

3. Resurssit (“Jarno johtaa. Ryhmässä mukana Petri, Mikko ja Mika.”)

4. Mihin evakuoidaan (“Pysäköintialueella odottaa linja-autoja. Asukkaat voivat myös siirtyä omalla kyydillä evakuointikeskukseen Karjalantie 55.”)

5. Evakuoitavien määrä ja huomioitavat asiat (“Evakuoitavia yhteensä noin 100. Kehottakaa pakkaamaan mukaan kotiavain, puhelin, lompakko, mahdolliset lääkkeet ja yöpymistarvikkeet.”)

6. Evakuoinnin tarkkuus (“Tarkistakaa yleiset tilat ja soittakaa jokaisen asunnon ovikelloa. Kirjatkaa ja merkitkää teipillä asunnot, joista ei vastata.”)

7. Tavoiteaikataulu (“Talojen tulee olla tyhjiä klo 18.00 mennessä.”)

8. Raportointi (“Tärkeistä asioista radiolla heti minulle, radiokutsunne on Partio-1. Tehtävän jälkeen raportointi minulle johtopaikalla.”)

5.7 EVAKUOITUJEN KOKOAMISPAIKAN PERUSTAMINEN

Evakuoituista huolehtimisesta vastaavat viranomaiset, joiden apuna voi olla hälytysryhmäläisiä, esimerkiksi ensiapuryhmäläisiä. Evakuoitujen kokoamispaikka perustetaan, jotta evakuoituista pystytään huolehtimaan siihen saakka, kunnes he voivat palata kotiinsa tai heille saadaan järjestettyä sijaismajoitus.

Kokoamispaikka on suojainen sisätila, jossa on mahdollista huolehtia evakuoitujen perustarpeista kuten lämpimänä pitämisestä, tarpeellisesta ensiavusta, ruoasta, lääkkeistä, yhteyksistä omaisiin sekä henkisestä tuesta. Tilassa tulee olla wc.

Viimeistään kokoamispaikkaan saapuminen katkaisee traumatisoivan tilanteen. Kokoamispaikkaan saapuneiden tila on tarkastettu ja heidät on luokiteltu vihreiksi. On kuitenkin hyvä muistaa, että joukossa saattaa olla henkilöitä, joiden vammoja ei ole havaittu, tai jotka voivat oireilla viiveellä. Kokoamispaikan perustamisessa täytyy myös varautua tilanteeseen, jossa evakuoitavat ovat kokoamispaikalla ennen auttajia.

Evakuoitujen kokoamispaikalla on erilaisia tehtäviä, joissa vapaaehtoiset voivat tukea viranomaisia. Näitä ovat kirjaaminen, pienten vammojen ensiapu, ensihuolto, henkinen tuki ja yleinen tilasta huolehtiminen eli esimerkiksi siivous. Tapauskohtaisesti viranomaiset antavat eri tehtäviä vapaaehtoisille.

Evakuoitujen kirjaamiseen on monta tapaa, joista valitaan autettavien ja tilanteen sujumuuden kannalta paras. Ennen kirjauspistettä on hyvä olla tila, jossa evakuoituvat voivat odottaa säältä ja katseilta suojassa.

Kirjauspisteellä täytetään ainakin evakuointipöytäkirja, ja evakuointikorttiin kirjataan vähintään evakuoitavan nimi ja järjestysnumero. Evakuointikortit voidaan antaa autettaville täydennettäväksi, minkä jälkeen autettavia haastatellaan ensihuoltojohtajan johdolla ja kerätään kortit. Rauhallisissa tilanteissa evakuointikortit voidaan myös täyttää kirjauspisteellä. Mikäli evakuoitavat saapuvat esimerkiksi linja-autolla, voidaan kirjaus tehdä jo kulkuneuvossa. Kirjaustavasta sopivat kirjausjohtaja ja ensihuoltojohtaja.

Tässä luvussa kuvattuihin tehtäviin voidaan osaston valmiussuunnitelman mukaisesti käyttää myös osaston muita vapaaehtoisia. Tehtävät voivat olla myös osa Vapaaehtoisen pelastuspalvelun toimintaa.

Lisätietoja: Ensihuollon peruskurssi, Ensihuollon jatkokurssi, Ryhmänjohtajakurssi, Vapepa-johtajakurssi, Evakuointipöytäkirja (Vapepa.fi), Evakuointikortti (vapepa.fi), Tilannepäiväkirja (vapepa.fi), Viestipäiväkirja (vapepa.fi), Ilmoittautumiskortti (vapepa.fi) ja Toimintaryhmän kortti (vapepa.fi).

5.8 KULUNVALVONTA

Joissain tilanteissa yleistä kulkua alueelle on rajoitettava. Syitä voivat olla alueen vaarallisuus, halu suojella autettavia henkilöitä tai omaisuutta sekä auttamistoiminnan mahdollistaminen. Sivulliset eivät kuulu esimerkiksi ensiapupisteeseen, evakuoitujen kokoamis-

paikalle tai etsinnän johtopaikalle. Toisaalta monessa tilanteessa ulkopuolisilla on oikeus liikkua alueella ja muun muassa median edustajilla tehdä työtään.

Vapaaehtoisilla auttajilla ei ole erityisoikeuksia, joten paras tapa kulunvalvontaan on ennakointi. Ovien lukitsemisella ja vahdin asettamisella ovelle vältetään monilta ongelmilta. Vaikka vapaaehtoisen asettamalla lippusiimalla ei olisikaan virallista merkitystä, voi siitä käytännössä olla suurta apua. Ennakointia on myös kysyä poliisilta valmiiksi toimintaohjeita tilanteisiin, joissa ulkopuolisten henkilöiden kulkua on rajoitettava.

Jos vapaaehtoinen joutuu tilanteeseen, jossa ulkopuolisen kulkua on rajoitettava, on viesti kohteliaasti esitettynä usein tehokkain ja lopputulos siten paras. Tilanteessa toimiville on kerrottava miksi kulkua rajoitetaan ("Pelastuslaitos on määrännyt alueen eristettäväksi räjähdysvaaran vuoksi" tai "Tilassa annetaan ensiapua ja haluamme huolehtia autettavien yksityisyydestä").

Median edustajien kanssa toimittaessa on muistettava, että positiivinen näkyvyys mediassa on koko järjestön toiminnalle hyväksi ja tuo lisää vapaaehtoisia harrastuksen pariin. Vapepan verkkosivuilla (vapepa.fi) on median kanssa toimimiseen erillinen opas.

Jos järkyttävässä tapahtumassa mukana olleet voivat joutua haastatetuksi esimerkiksi poistuessaan evakuoitujen kokoamispaikalta, on heitä hyvä valmentaa median kohtaamista varten. Heille voi esimerkiksi kertoa, että järkyttyneen tapahtuman jälkeen ihminen usein kertoo asioita joita ei normaalisti kertoisi, ja että haastattelua ei ole pakko antaa.

5.9 HENKINEN TUKI

Onnettomuus vaikuttaa psyykkisesti kaikkiin siinä mukana olleisiin tai sen välillisesti kokeneisiin: uhreihin, läheisiin, auttajiin ja silminnäkijöihin. Onnettomuus voi vaikuttaa myös sellaisiin ihmisiin, jotka eivät ole olleet läsnä varsinaisessa tapahtumassa.

Traumaattinen tapahtuma on luonteeltaan yllättävä ja järkyttävä. Se sattuu ilman ennakkoaroitusta, joten siihen ei voi etukäteen valmistautua. Traumaattinen tapahtuma on psyykkisesti hyvin kuormittava, ja se muuttaa usein uhrin keskeisiä elämänarvoja. Traumaattinen tapahtuma voi koskettaa yksilöä, yhteisöä tai jopa kansakuntaa.

Epätavallisen, järkyttävän kokemuksen aiheuttamassa äkillisessä kriisitilanteessa ihmisen reaktiot ovat luonnollisesti hyvin voimakkaita. Hän turvautuu välittömästi ja osin automaattisestikin reagointi- ja käsittelytapoihin, jotka ovat yleensä tarkoituksenmukaisia ja jotka auttavat häntä selviytymään akuutista tilanteesta.

Jokainen kriisi on yksilöllinen prosessi, mutta eri ihmisten reaktioissa voidaan tunnistaa säännönmukaisuuksia. Traumaattisen kriisin tavanomaista psyykkistä prosessia voidaan kuvata seuraavasti:

Vetäjä huolehtii, että purkukeskustelulla on selkeä aloitus, etenemisen vaihe ja lopetus. Jokainen osallistuja saa käyttää puheenvuoron. Purkukeskustelussa ei edetä tunteiden syvällisempään käsittelyyn.

Muistilista purkukeskustelun vetäjälle

1. Kokoontukaa rauhalliseen paikkaan. Istukaa ringissä siten, että kaikilla on katsekontakti toisiinsa.
2. Sopikaa luottamuksellisuudesta: henkilökohtaiset tunteet ja ajatukset jäävät vain ryhmän tietoon, niitä ei kerrota eteenpäin.
3. Käykää läpi tapahtumat ja toiminta siten, että jokainen mukana ollut kertoo oman tehtävänsä ja kokemuksensa tehtävästä ja tapahtumista.
4. Jokainen tuo esiin sekä tuntemuksensa että ajatuksensa toimintatilanteen tai harjoituksen kulun aikana ja sen jälkeen.
5. Vetäjä tekee lopuksi yhteenvetoon. Jos jollekin auttajalle on vaikeaa irrottautua toimintatilanteesta, tai jos kokemus on ollut psyykkisesti erityisen kuormittava, on arvioitava, tarvitseeko hän lisätukea esimerkiksi henkilökohtaisen keskustelun muodossa.
6. Kerro lopuksi, kenen puoleen ryhmän jäsen voi kääntyä, jos tapahtumat tai oma rooli alkaa vaivata häiritsevästi mieltä myöhemmin. (SPR/Kotimaan valmius/Anita Hartikka.)

HENKISTÄ TUKEA PÄHKINÄNKUORESSA

Henkinen tuki edistää turvallisuutta, levollisuutta, yhteenkuuluvuutta, omatoimisuutta ja toivoa.

OHJEITA AUTTAMISEEN

Kuuntele:

- Silmillä – Anna autettavalle jakamaton huomiosi
- Korvilla – Kuuntele mitä hänellä on kerrottavana
- Sydämellä – Välitä ja kunnioita

Turvallisuuden tunteen luominen

- Pyri löytämään rauhallinen paikka.
- Esittele itsesi.
- Anna tarvittaessa ensiapu.
- Puhu ja käytädy rauhallisesti.

Perustarpeiden huomioiminen

- Kysy: Onko sinulla jano, kylmä jne.?
(Varmista, että syötävää, juotavaa, huopia ym. oikeasti saatavilla.)

Ole läsnä ja kuuntele

- Isot korvat ja pieni suu.
- Ole luottamuksen arvoinen.
- Yritä sietää hiljaisuutta ja vahvoja tunteita.
- Vältä fraaseja ja omien tai muiden kokemuksista kertomista.
- Kosketa, jos se on molemmille luontevaa.
- Auta saamaan yhteys läheisiin.

Kerro mitä on tapahtunut

- Kerro tosiasiat, jotka viranomaiset ovat jo tiedottaneet.
- Jos et tiedä jotakin, kerro, ettet tiedä, mutta yrität mahdollisuuksien mukaan ottaa selvää.

Huomioi erityisryhmät: lapset, vanhukset, fyysisesti ja psyykkisesti sairaat sekä raskaana olevat

- Lapset ja nuoret pyritään pitämään yhdessä vanhempien, sisarusten tai huoltajan kanssa.
- Huolehdi lapsesta, joka on joutunut eroon vanhemmistaan, huoltajastaan tai sisaruksistaan. Älä jätä lasta yksin.

Huolehdi itsestäsi

- Pidä sopivasti taukoja (sovi ryhmän johtajan tai työparisi kanssa).
- Auttamistyössä paineita tulee sekä auttamistilanteesta että mahdollisesti henkilökemioista tai johtamisesta.
- Voit tuntea riittämättömyyden tunteita, turhautumista ja väsymystä auttamistilanteessa ja sen jälkeen. Tämä on normaalia.
- Osallistu purkuun ennen kotiin lähtöä ja jälkipuintilaisuuteen tilanteen jälkeen. Käykää auttamistilanne läpi ryhmän kanssa.
- Vältä alkoholin ja muiden päihteiden käyttöä rentoutumiskeinona.
- Pidä riittävä lepotauko ennen lähtöä seuraavaan hälytystehtävään.

SOKKIVAIHE

- Syntyy välittömästi traumaattisen tapahtuman jälkeen.
- Kestää muutamasta tunnista muutama vuorokautteen.
- Sokkissa oleva ei välttämättä tunne henkistä eikä fyysistä kipua, vaan varsinaiset reaktiot tulevat vasta jälkepäin.
- Sokkivaiheessa uhri tarvitsee ennen kaikkea turvaa, oikeaa tietoa, rauhallista läsnäoloa, tukea ja kuuntelua.

REAKTIOVAIHE

- Reaktiovaihe alkaa, kun välitön vaara ja järkyttävä tilanne ovat ohi.
- Uhri tiedostaa, mitä on tapahtunut.
- Tiedostamisen ja ymmärtämisen myötä esiin nousee voimakkaita tunteita ja reaktioita.
- Tähän vaiheeseen voi liittyä itkuisuutta, pelkoa, ahdistusta, syyllisyyttä sekä muisti- ja keskittymisvaikeuksia.
- Reaktiovaiheessa uhrille on tärkeää oma sosiaalinen lähiverkosto, perhe, omaiset ja muut läheiset, sekä se, että hänellä on kuuntelija ja mahdollisuus keskustella tapahtumasta.

TYÖSTÄMIS- JA KÄSITTELYVAIHE

- Tapahtumaan tulee etäisyyttä ja kriisin merkitys alkaa jäsentyä.
- Järkyttävää tapahtumaa käsitellään hyvin aktiivisesti.
- Kriisiprosessi hidastuu, joten vaihe voi kestää useita kuukausia.
- Intensiivinen psyykinen prosessointi saattaa aiheuttaa muisti- ja keskittymisongelmia sekä univaikeuksia, koska suuri osa tarkkaavaisuudesta on keskittynyt järkyttävän kokemuksen käsitteilyyn.

UUELLEEN ASENNOITUMISEN VAIHE

- Reaktiot lievittyvät ajan myötä, vaikka niitä saattaa tulla uudelleen vielä pitkänkin ajan kuluttua.
- Uudelleen asennoituminen voi alkaa, kun henkilö on päässyt kriisistä yli ja on alkanut hyväksyä tapahtuneen.
- Tapahtumasta tulee osa omaa elämää, ja usko tulevaisuuteen alkaa palata.
- Elämä jatkuu järkyttävästä kokemuksesta huolimatta.

Tärkeintä auttajalle ja tukijalle on taito kuunnella ja olla läsnä.

Näin autat äkilliseen kriisiin joutunutta:

- Toimikaa pareina. Pari on vähintään tarkkailuetaisyyden päässä.
- Esittele itsesi.
- Käyttäydy rauhallisesti.
- Anna aina ensin fyysinen ensiapu.
- Kuuntele uhria.
- Kosketa, jos uhri kokee sen hyväksi.
- Muista yleinen huolenpito (huolehdi esimerkiksi uhrin tavaroista, tarjoa hänelle juotavaa).
- Anna uhrin itkeä.
- Pidä uteliaat katselijat ja tiedotusvälineet loitolla.
- Älä jätä uhria yksin.
- Kerro, mitä teet.
- Ole rehellinen, älä anna katteettomia lupauksia.
- Muista luottamuksellisuus.
- Varmista, ettei uhri jää lähtösi jälkeen yksin eli huolehdi avun jatkumisesta.
- Pidä huolta myös itsestäsi.

Apua on tarjottava aktiivisesti mutta hienovaraisesti ja yksilöllä kunnioittaen. Useimmat traumaattisen tapahtuman kokeneet eivät osaa tai jaksa hakea apua itse. Erityisesti on pidettävä huolta lapsista ja muista haavoittuvaisista henkilöistä.

Vapaaehtoisten on hyvä selvittää etukäteen, miten oman paikkakunnan ammatilliset kriisipalvelut on järjestetty!

Lisätietoja: Henkisen tuen peruskurssi (Rednet: Ensihuollon materiaalit), Henkisen tuen jatkokurssi, Jälkipurkukoulutus, Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas (Saari;Kantanen;Kämäräinen;Parviainen; Valoaho;& Yli-Pirilä, 2009).

5.10 TIEDOTUSTEN JA TARVIKKEIDEN JAKAMINEN

Tietyissä tilanteissa voi syntyä tarve tiedottaa alueen asukkaita vapaaehtoisvoimin. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi sähkö- tai tietoliikenneongelmien vuoksi tai jos tarve saavuttaa kaikki asukkaat on suuri. Samoja periaatteita voidaan noudattaa jaettavien tarvikkeiden kuten pulloveden kanssa.

ERILAISET TOTEUTUSVAIHTOEHDOT

1. Tiedotus yleisellä paikalla

Ryhmä sijoittuu näkyvälle paikalle tai kiertää tiettyä aluetta jakaen tiedotteita. Toteutusvaihtoehto sopii julkisen alueen tiedottamiseen esimerkiksi konsertin tai muun tapahtuman aikana sekä tilanteisiin, joissa yleisö virtaa tietyn pisteen ohitse, esimerkiksi kulkuvälineiden tai lentoaseman tilojen välillä siirryttäessä.

2. Asuinalueen tiedotus porraskäytäviin

Ryhmä toimittaa määrätyn alueen kerrostalojen porraskäytävien ulko-oviin tiedotteen. Tiedotteet asetetaan mahdollisuuksien mukaan ulko-oven sisäpinnalle siten, että teksti näkyy sekä sisään että ulos. Rappukäytävistä, joihin ei pystytä jakamaan tiedotetta, tehdään merkintä Alue- ja kiinteistöpöytäkirjaan.

3. Asuinalueen tiedotus postiluukkuihin

Tiedote jaetaan kerrostalojen, rivitalojen ja omakotitalojen postiluukkuihin. Asunnoista, joihin ei pystytä jakamaan tiedotetta, tehdään merkintä Alue- ja kiinteistöpöytäkirjaan. Yhteistyötä postinjoon kanssa tulee harkita tapauskohtaisesti viranomaisen kanssa.

4. Asuinalueen tiedotus henkilökohtaisesti

Ryhmä pyrkii henkilökohtaiseen kosketukseen asukkaiden kanssa, antaa kirjallisen tiedotteen ja neuvoo suullisesti jatkotoimista. Kerrostalot käydään läpi rappukäytävä kerrallaan ylhäältä alas. Mikäli asunnon ovia ei avata, pudotetaan tiedote postilaatikosta. Tämän lisäksi ovi merkitään teipillä, tehdään merkintä Alue- ja kiinteistöpöytäkirjaan ja tiedotetaan johtoa sovitulla tavalla, esimerkiksi porraskäytävä- tai kiinteistökohtaisesti.

Lisätietoja: Vapepan Alue- ja kiinteistöpöytäkirja

5.11 VIESTILIIKENNE

Viestiliikennettä tarvitaan lähes kaikissa tehtävissä. Mikäli viestiliikenteen osuus kasvaa suureksi, on johdon resurssien vapauttamiseksi tarkoituksenmukaista nimetä erillinen viestiorganisaatio, jota johtaa viestipäällikkö. Esimerkiksi matkapuhelinverkon häiriöiden vuoksi voi joissain tilanteissa olla tarpeen luoda erillisiä viestiasemia keskeisille paikoille alueen asukkaille tehtäviä mahdollisia hätäilmoituksia varten.

VIESTILIIKENTEEN PÄÄPERIAATTEET

1. Suunnittele viestiliikenteen perusteet

- viestiasemat (maasto, rakennukset, etäisyydet, sähkönsyöttö ja viestittäjän olosuhteet huomioiden)
- viestikalusto
- viestikaavio ja käytettävät kanavat, kutsutunnukset

2. Viestivälinekaluston jakaminen

- kirjanpito luovutetuista välineistä
- partioiden gsm-numerot talteen varayhteydeksi
- pikakoulutus

3. Viestikirjanpito

4. Kaluston ylläpito

- akkujen lataus
- kaluston huolto.

Jotta yhteyden voi muodostaa radioilla, on niiden oltava riittävän kantamatkan päässä toisistaan. Käytössämme olevilla kannettavilla radioilla päästään suotuisissa olosuhteissa kolmesta viiden (3–5) kilometrin kantamaan. Jos toisessa viestiasemassa on pystytettävä antenni, välimatkaa saadaan lisättyä muutamalla kilometrillä. Kaksi pystytetyllä radiomastolla eli suuremmalla lähetysteholla lähettävää radiota voi muodostaa keskenään radioyhteyden noin 15–25 kilometrin matkalle. Tällöin niitä voidaan käyttää esimerkiksi kahden johtopaikan väliseen radioliikenteeseen.

Matkapuhelimet ja viranomaisverkon (Virve) Tetra-puhelimet ottavat yhteyden tukiasemaan. Tukiasemien välillä tiedonsiirto tapahtuu erillisessä verkossa. Näin ollen matkapuhelimet ja Virvet ovat riippuvaisia tukiasemaverkostosta.

Virve-puhelimet käyttävät erillistä verkkoa, jonka toimintavarmuus on matkapuhelinverkkoa suurempi. Tilanteissa, joissa matkapuhelinverkko ei toimi ylikuormitustilanteen (esimerkiksi suuret yleisötapahtumat) tai verkon vikaantumisen vuoksi, Virve on yleensä käytettävissä. Virve-puhelimeissa on myös suorakanavatoiminto, jonka avulla

Virveillä voi muodostaa yhteyden radiolaitteiden tapaan lähellä olevien laitteiden välille ilman tukiasemaa.

Lisätietoja: Viestikurssi, Vapepan puheohje (vapepa.fi), Kalustokortti (vapepa.fi), Viestipäiväkirja (vapepa.fi).

5.12 LIIKENTEENOHJAUS

Liikenteenohjaajan tehtävästä säädetään tieliikennelaissa. Liikenteenohjaajan tehtävään vaaditaan pääsääntöisesti viranomaisen hyväksymä koulutus (esimerkiksi Tieturva 1 tai poliisin antama liikenteenohjauskoulutus).

Poliisi tai pelastusviranomainen voi tietyissä tapauksissa, esimerkiksi onnettomuustilanteissa, määrätä tehtävään henkilön, jolla ei ole koulutusta. Mikäli lisäonnettomuuksia ei muuten voida estää, voidaan liikennettä joutua varoittamaan tai pysäyttämään jo ennen viranomaisen saapumista paikalle. Tällöin on tärkeää, että liikenteen ohjaajaksi valitaan henkilöt, joilla on tarpeeksi tuntemusta liikenteestä eli vähintään ajokortti.

Liikenteenohjaajan tulee olla näkyvästi vaetetettu ja mieluiten varustettu heijastavalla pysäytysmerkillä (suositeltava päiväloiste-heijastimin varustettu 40 cm pysäytyslätkä). Käskynannossa tulee muistuttaa, että jokainen ajoneuvo on riski, ja on mahdollista, että kuljettajat eivät noudata tai havaitse ohjauskäskyä.

Jos liikenne täytyy väliaikaisesti pysäyttää – esimerkiksi jos tiellä on onnettomuuden uhreja – toimitaan seuraavasti:

1. Valitse pysäytyspaikka seuraavin kriteerein:

- tarpeeksi etäällä kohteesta, jotta hälytysajoneuvot mahtuvat
- näkyvä paikka (100 km/h: näkyvyyttä tulee olla 200–300 metriä, 60 km/h: näkyvyyttä 100 metriä)
- autot voivat pysähtyä turvallisesti.

2. Seiso aluksi pientareella oman turvallisuutesi vuoksi.

3. Nosta pysäytysmerkki (suositeltavin on 40 cm päivänvalolohkemerkki tai oma käsi siten, että avoin kämmen on eteenpäin) rauhallisesti ja määrätietoisesti. Käytä selkeitä, hyvin havaittavissa olevia merkkejä.

- Pysäytä vain sellainen ajoneuvo, joka voi turvallisesti noudattaa käskyjäsi.
- Jos liikenne on ruuhkautunutta, voit osoittaa pysäytettävää autoa toisella kädelläsi.
- Seuraa ajoneuvon pysähtymistä (Varmista, että kuljettaja on havainnut sinut ja noudattaa pysähtymismerkkiä. Katsekontakti on suositeltavaa, liikenteenohjaajan ei siis tule käyttää aurinkolaseja).
- Varo ”häviämistä” taustaan pysäytettävän auton suunnasta katsottuna.

4. Ensimmäisen ajoneuvon pysähtyttyä siirry pysäytysmerkki kohotettuna keskiviivan kohdalle, jotta takaa tulevat ajoneuvot näkevät sinut.

- Älä käännä selkääsi pitkäksi aikaa pysäytyssuuntaasi.
- Seuraa, että kaikki noudattavat pysäytysmerkkiä (ei jonon ohittajia).

5. Jos ajoneuvoja päästetään onnettomuuspaikan ohi yhtä kais-taa pitkin, on liikenteenohjaajilla oltava radioyhteys. Vastakkaisen suunnan liikenteenohjaajalle ilmoitetaan kahden tai kolmen (2–3) viimeisen ajoneuvon tuntomerkit. Ajokaistan vapaana oleminen pyritään varmistamaan näköyhteydellä.

6. Kun ajokaista on vapaa, siirry takaisin tien reunaan, laske pysäy-tysmerkki ja viittaa rauhallisesti ajoneuvoille lupa jatkaa.

7. Mikäli jokin ajoneuvo ei noudata pysähtymiskäskyä, ilmoita asiasta välittömästi toisen suunnan liikenteenohjaajalle ja tilan-teen johtajalle. Liikenne pysäytetään tällöin toisesta suunnasta ja varmistetaan muiden toimijoiden turvallinen toiminta.

8. Jos havaitset suunnastasi tulevan hälytysajoneuvon, ilmoita siitä välittömästi toisen suunnan liikenteenohjaajalle, jotta omassa ajosuunnassasi olevat autot saadaan pois alta.

5.13 ETSINTÄ

Etsintätehtävä käynnistyy yleensä Vapaaehtoisen pelastuspalvelun valmiuspäivystäjän saadessa poliisilta pyynnön osallistua kadon-neen henkilön etsintään. Etsintä voi myös olla osa muuta tilan-netta, esimerkiksi lento-onnettomuuden uhrien etsintää tai onnet-tomuuspaikalta sekavassa tilassa kadonneen etsintää.

Tavoitteena on löytää etsittävä henkilö tai hänen katoamiseensa liittyviä seikkoja kuten pudonneita tavaroita tai jälkiä. Poliisi jakaa etsinnät hätäetsintöihin, joissa etsittävän oletetaan olevan elossa ja avun tarpeessa, sekä tutkinnallisiin etsintöihin, joita voidaan suorittaa pitkänsikin ajan kuluttua katoamisesta.

Hälytys etsintään tulee OHTO-järjestelmän kautta.

Erilaisia etsinnän toteutusvaihtoehtoja ovat:

- Näköntumaharavointi
- Kuulotumaharavointi
- Reittiharavointi
- Heiluripartio
- Kohde-etsintä
- Taajamaetsintä
- Rakennusetsintä
- Ajoneuvoetsintä.

Tarvittavat välineet:

- Wc-paperia merkitsemiseen
- Valaisimet
- Pillit
- Kartat
- Viestivälineet
- Imoittautumislomakkeet
- Ryhmän koontilomakkeet
- Viestipöytäkirjalomakkeet
- Johtopaikan toimistotarvikkeet.

Lisätietoja: Etsinnän peruskurssi, Etsinnän maastojohtaja-kurssi, Taajamaetsintäkurssi, Vapepa-johtajakurssi.

5.14 MUONITUS

Ruokahuolto on olennainen osa ihmisten perustarpeiden tyydyttämistä. Sitä tarvitsevat sekä onnettomuuden uhrit että pelastus- ja avustushenkilöstö. Ruokahuollon yhteydessä on muistettava turvata puhtaan veden saanti.

Lyhytaikaisissa tilanteissa riittää pienimuotoinen muonitus, esimerkiksi voileivät ja mehu. Jos pelastustilanne kestää pidempään, käynnistetään muonitusorganisaation toiminta.

Hälytysmuonitus edellyttää hyvää suunnittelua ja organisointia. Ruokahuolto ja joukkomuonitus kuuluvat useiden Vapepan jäsenjärjestöjen erityisasiantuntemukseen. Lyhytaikainen ruokahuoltotoiminta ei vaadi hygieniapassia, kun taas useamman viikon jatkuva ja säännöllinen ruokahuoltaja tarvitsee yleensä hygieniapassin.

Hälytysmuonituksen peruseriaatteisiin kuuluu, että ruoka on:

- helposti kuljetettavaa ja syötävää
- nopeasti tarjoiltavaa
- energiapitoista
- maukasta.

Ruoan jakelumenetelmä riippuu olosuhteista, ja ruoka voidaan jakaa kuiva-annoksina tai valmisruokana. Pelastushenkilöstön muonittamisessa ruoka jaetaan mahdollisimman helpolla ja nopealla tavalla. Onnettomuuden uhrien muonittamisessa on huomioitava mahdollisuus omatoimisuuteen ja oma-aloitteisuuteen.

Ruokahuollossa tulee muistaa hyvä elintarvike- ja käsihygienia. Elintarvikkeiden osalta hyvä hygienia toteutuu parhaiten, kun kaikissa vaiheissa huolehditaan ruoan oikeista säilytys- ja käsittelylämpötiloista. Hyvään käsihygieniaan kuuluu käsien peseminen huolellisesti aina ennen ruoan käsittelyä tai laittoa. Käsihygienia on erityisen tärkeää hoidettaessa sairastuneita tai loukkaantuneita henkilöitä.

Ruokahuollossa on huomioitava erilaiset kulttuuritaustat ja niihin liittyvät ruokailutottumukset. Sen vuoksi suunnitteluun on jo alkuvaiheessa otettava mukaan myös muita kulttuureita edustavia henkilöitä.

Myyntipakkaukset kannattaa pitää esillä tai lähellä, jotta tuotteiden raaka-aineet voidaan selvittää esimerkiksi allergioita varten. Jotkut saattavat saada vakavia oireita, jos samoilla välineillä tai alustoilla on käsitelty allergiaa aiheuttavaa ainetta.

5.15 MAJOITUS

Hätämajoitusta tarvitaan tavallisimmin tulipalojen ja evakuointitilanteiden yhteydessä. Luontevin vaihtoehto on, että onnettomuudessa olleet majoittuvat tilapäisesti sukulaistensa tai ystäviensä luokse, mutta tarvittaessa heidät majoitetaan esimerkiksi hotelliin. Hätämajoitus toteutetaan yhteistyössä sosiaaliviranomaisten kanssa, ja sitä tarvitaan yleensä vain ensimmäisiksi päiviksi onnettomuuden jälkeen. Pysyvämpien asuntojen hankkimisessa kotinsa menettäneille auttavat kuntien sosiaaliviranomaiset.

Mikäli majoittaminen sukulaisten tai ystävien luo tai hotelliin ei ole mahdollista, on evakuoituille tai muille tilapäistä majoitusta tarvitseville perustettava erillinen hätämajoituspaikka.

Hätämajoituspaikan tehtävänä on:

- toimia kokoamis-, tiedotus- ja johtopaikkana
- koota tietoja hätämajoituspaikkaan tulevista henkilöistä
- järjestää ruokahuolto sekä majoituspaikassa asuville että pelastus- ja avustushenkilöstölle
- kerätä, varastoida ja jakaa avustusmateriaalia
- hoitaa muita tarpeelliseksi katsottuja tehtäviä.

Hätämajoituspaikkaa perustettaessa on huomioitava erityisesti:

- yksityisyys
- perheiden yhdessä pitäminen
- hygieniatilat (käymälät, peseytymistilat, käsien pesumahdollisuudet)
- yhteistilat
- henkilökunnan tilat
- toimistotilat
- opastus
- turvallisuus
- tarvittaessa lupa viranomaiselta.

5.16 KOTIMAAN APU

Suomen Punaisen Ristin osastot voivat avustaa äkillisen onnettomuuden kohdanneita ihmisiä viranomaisten tukena tai oma-aloitteisesti esimerkiksi hankkimalla välttämättömiä vaatteita tai varusteita. Apua voidaan myöntää äkillisissä onnettomuuksissa ja muissa häiriötilanteissa, joiden vaikutukset ovat yksilölle tai perheelle kohtuuttomat. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi tulipalo, tulva, muu luonnononnettomuus tai suuronnettomuus.

Kotimaan avusta osastossa vastaa siihen nimetty henkilö. Osaston valmiussuunnittelussa kannattaa sopia tähän liittyvistä käytännöistä, jotta apu voidaan toteuttaa viipymättä myös käytännössä. Tyypillinen käytännön tehtävä on toimia saattajana autettavalle kaupassa asiointin aikana. Kotimaan avun ohjeissa määritellään, millaisissa tilanteissa ja millaista apua tilanteissa voidaan antaa (ks. Rednet: Kotimaan apu).

5.17 LASTENHOITO

Lastenhoitotehtävä voidaan antaa vapaaehtoisille joko osana evakuoitujen kokoamispaikan perustamista tai esimerkiksi perheen vanhempia kohdanneen tapaturman tai vanhempien oman kriisin työstämisen vuoksi.

Jos mahdollista, hoidettavien lasten iät, ruokavaliot ja allergiat selvitetään ennen tehtävää. Saataville on syytä varata lapsien iän mukaisesti sopivia hoitovälineitä kuten vaippoja, rättejä, potta ja lastenruokaa sekä sopivia leikkivälineitä, esimerkiksi askartelutar-

vikkeita, leluja, pelejä, ja kirjoja. Isommille lapsille voidaan järjestää erillistä ohjattua toimintaa.

Lapsilla tulee olla myös mahdollisuus lepäämiseen. Tila lastenhoitoa varten on syytä järjestää lähelle vanhempien oleskelupaikkaa, kuitenkin omaan erilliseen huoneeseen tai nurkkaukseen.

5.18 VAPAAEHTOISTEN JA TARVIKKEIDEN KULJETTAMINEN

Muiden tehtävien yhteydessä voi syntyä tarve kuljettaa joko henkilöitä tai tavaroita. Autettavien kuljettamisesta päättää vastuuviranomainen.

Auttamistilanteen yhteydessä turvallisuus on erityisen tärkeää. Siksi on syytä huomioida seuraavat seikat:

- Ajoneuvon kuljettajaksi tulee valita kokenut, rauhallinen kuljettaja, jolla mielellään on paikallistuntemusta.
- Ajoneuvon tulee olla tehtävään soveltuva.
- Ajoneuvossa on kuljettajan lisäksi vähintään yksi toinen auttaja kartanlukijana ja viestittäjänä.
- Viestiliikenteestä tulee sopia, samoin toiminnasta tilanteesta, jossa viestiyhteyttä ei ole.
- Kuljettajalle tulee kertoa tehtävästä kaikki oleelliset tiedot, jotta tehtävä onnistuu ilman viestiyhteyttäkin.
- Kuljettaja vastaa ajoneuvonsa kunnosta ja kuormauksesta.
- Kaikilla matkustajilla tulee olla turvavyö.
- Onnettomuudessa osallisina olleita kuljetettaessa tulee varautua mahdollisiin ensiaputilanteisiin.
- Kuljetuskapasiteettia ei saa ylittää (paitsi hätätilanteessa viranomaisen käskystä).
- Turvallinen ajo vie perille, kiire ei kannata.

5.19 KOTONA ASUVIEN AVUNTARPEEN KARTOITUS

Haastavien luonnontapahtumien tai pitkittyneiden infrastruktuurin häiriöiden vuoksi voi olla tarpeen kartoittaa tietyn alueen asukkaiden avuntarve viranomaisten pyynnöstä. Kartoitus voi koskea määrätyn alueen kaikkia asukkaita tai esimerkiksi kotihoidon piirissä olevia. Avuntarpeen kartoituksen lisäksi tehtävä voi sisältää tarvittaessa pieniä auttamistoimia kuten lumitöitä ja polttopuuhuol-

toa. Tehtävä suoritetaan koordinoitusti ja tarkastetuista kiinteistöistä ja avuntarpeesta pidetään kirjaa.

5.20 LISÄAVUN PYYTÄMINEN JA VASTAANOTTAMINEN

Suomalaiset ovat lähettäneet apua ulkomaille, mutta kansainvälistä apua ei Suomessa ole tarvittu pitkään aikoihin. Kun Punaisen Ristin osaston resurssit eivät riitä, tulee osaston pyytää apua naapuriosastolta ja piiriltä. Kun piirin resurssit eivät riitä, piiri pyytää apua keskustoimistolta.

Tarvittaessa voidaan aktivoida SPR:n kansainvälisen reservin delegaatteja kotimaan toimintaan. Näin tapahtui esimerkiksi vuosina 2015–2016 kymmenientuhansien turvapaikanhakijoiden saapumisessa Suomeen. Jos koko Suomen auttamisresurssit ylittyisivät, voisi joko valtioneuvosto tai Punaisen Risti liikkeenä pyytää kansainvälistä apua. Tällöin toimintaa koordinoisivat viranomaiset yhdessä Punaisen Ristin keskustoimiston kanssa.

Suomessa Punaisella Ristillä on valmius lähettää muun muassa vedenpuhdistusyksikkö, evakuointisairaala, kenttä sairaala tai kokonaisia telttamajoitusleirejä niin kotimaahan kuin ulkomaille.

5.21 JÄLKIPURKU (DEFUSING)

Jälkipurkukeskustelulla tarkoitetaan lyhyttä keskustelua, joka järjestetään auttajille välittömästi järkyttävän tilanteen päättymisen jälkeen. Tapahtumat käydään läpi defusing-koulutetun ja kyseiselle järkyttävälle tapahtumalle alistumattoman henkilön johdolla.

Jälkipurun tarkoituksena on lieventää tapahtuman aiheuttamia reaktioita ja arvioida mahdollisten jatkotoimien tarvetta. Jälkipurkukeskustelu on vakiokäytäntö tilanteissa, joissa vapaaehtoiset ovat joutuneet järkyttävään tilanteeseen ja kohdanneet esimerkiksi elottoman tai vaikeasti loukkaantuneen autettavan. Jälkipurkukeskustelua voidaan tarjota yhteistyöorganisaatioille kuten Vapepan auttamistilanteessa toimineille tai esimerkiksi yleisötilaisuuden järjestyksenvalvojille. Täysin ulkopuolisten henkilöiden jälkipurusta vastaa heidän oma organisaationsa tai viranomainen.

Jälkipurkukeskustelu tulee tarjota automaattisesti kaikille niille, jotka ovat altistuneet mahdollisesti järkyttävälle tapahtumalle. Tarvetta jälkipurulle ei tule kysyä. Jälkipurkuun ei toki ole pakko osallistua, mutta asia tulee esittää käytäntönä eikä kysymyksenä.

Jälkipurkuun varataan tila, jossa keskustelu voidaan käydä rauhassa. Jälkipurkukeskustelun pitäjän täytyy olla defusing-koulutettu. Hänen parinaan toimivalla tarkkailijalla on vähintään henkisen tuen koulutusta. Tilaisuuteen otetaan samassa tilanteessa toimineet eli esimerkiksi menehtyneen löytäneen etsintäryhmän jäsenet. Tarvittaessa eri ryhmiä varten järjestetään erilliset jälkipurkutilaisuudet. Osallistujamäärä on enimmillään kuudesta kahdeksaan (6–8) henkilöä.

Jälkipurkukeskustelun tarkoitus ei missään tapauksessa ole virheiden tai syyllisten etsintä, vaan yhteisen kuvan luominen tapahtuneesta. Tämä on tärkeää, sillä mielikuvitus usein täydentää aukot ikävimmällä mahdollisimmalla tavalla.

Jälkipurku koostuu kolmesta vaiheesta.

1. Johdanto

- Esittelyt
- Vaitiolovelvollisuus:
 - “Sovitaanko, että tämän keskustelun sisällöstä ei puhuta tämän ryhmän ulkopuolisille?”
 - “Kerron tästä keskustelusta ainoastaan sen, että se on pidetty teidän kanssanne ja annan arvion siitä, ovatko jatkotoimenpiteet mielestäni tarpeen vai eivät. Kaikkeen muuhun kysyn teidän lupanne erikseen.”
 - “Jos teen muistiinpanoja keskustelusta, teen ne ainoastaan tätä keskustelua varten. Näytän ne teille ja hävitän muistiinpanot keskustelun jälkeen.”
- Tilaisuuden tarkoitus ja kulku.

2. Läpikäyntivaihe

- Käydään ensiksi läpi tilanne tiedettyjen faktojen kautta. Jälkipurkutilaisuuden pitäjä on tarkistanut tosiseikat vapaaehtoisten johdolta sekä viranomaisilta. Yritetään saada kaikki osallistujat kertomaan oma versionsa tapahtuneesta. Jälkipurkukeskustelun pitäjä voi kertoa aluksi tietyt oleelliset faktat, korjata selkeät virheet keskustelussa olevien kertomuksissa ja täsmentää faktoja vielä kierroksen jälkeen.
- On tärkeää tuoda esiin faktat, jotka osoittavat, että autettavan eteen ei olisi voitu tehdä enempää. Toisaalta tehtyjä virheitäkään ei saa peitellä, sillä mahdollisen virheen tehnyt tietää

kyllä tehneensä virheen, ja peittely vain pahentaa tilannetta. Mahdollisiin virheisiin tulee löytää positiivinen toiminnan kehittämisen näkökulma.

- Käydään läpi tilanne sen herättämien tunteiden kautta. Ei kannata pakottaa ketään kommentoimaan, mutta siihen kannattaa kylläkin rohkaista.

3. Informaatiovaihe

- Defusing-istunnon vetäjä tekee käydystä keskustelusta, tilanteesta, toiminnasta ja tunteista yhteenvedon. Vetäjä kertoo, mitkä ovat normaaleja reaktioita järkyttävän kokemuksen jälkeen. Lopuksi sovitaan jatkotoimista.
- Mikäli jälkipurkukeskustelun vetäjä arvioi, että jatkotoimet ovat tarpeen, sovitaan debriefing-tilaisuuden järjestämisestä. Mikäli tarvetta jälkipurkutaloukselle ei nähdä, on hyvä tapa silti sopia, että jälkipurkutalouksien vetäjä soittaa osallistujille kahden tai kolmen vuorokauden kuluttua ja kyselee tuntemuksista ja arkitoimintaan palaamisesta.

Lisätietoja: Henkisen tuen peruskurssi, Henkisen tuen jatkokurssi, Defuse-koulutus, “Kun olet kokenut jotain järkyttävää” -esite, Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas (Saari;Kantanen;Kämäräinen;Parviainen;Valoaho; & Yli-Pirilä, 2009).

6 YHTEISTOIMINTA VIRANOMAISEN KANSSA

Tässä luvussa kuvataan hätäkeskuksen, poliisin, ensihoidon, pelastuksen ja sosiaaliviranomaisten sekä ensiavun vapaaehtoisten rajapintaa. Lisäksi käydään läpi viranomaisten organisaatioita ja vastuita niiltä osin kuin ne liittyvät operatiiviseen toimintaan ensiapupäivystyksissä tai hälytystilanteissa.

Perusperiaate kaikessa toiminnassa on se, että vapaaehtoiset (Punainen Risti tai Vapepa) muodostavat oman organisaationsa, joka ottaa viranomaisilta vastaan kokonaistehtäviä. Joissain tilanteissa vapaaehtoisia voidaan alistaa yksittäisten viranomaisten avuksi, mutta silloinkin asiasta päättää vapaaehtoisten yleisjohtaja. Hänen on joka hetki tiedettävä mitä omat joukot ovat tekemässä tai kenelle heitä on alistettu.

6.1 POLIISI

Poliisin organisaatio koostuu keskusrikospoliisista, suojelupoliisista, Poliisiammattikorkeakoulusta sekä 11 poliisilaitoksesta koostuvasta paikallispoliisista. Poliisilaitosta johtaa poliisipäällikkö. (*Poliisi.fi.*)

Kentällä poliisi liikkuu useimmiten kahden hengen partioissa.

Toimintaa tietyllä alueella kentällä johtaa kenttäjohtaja (K1). Yksittäistä tilannetta voi johtaa tilannejohtaja, joka usein on ensimmäisenä kohteessa olevan partion johtaja. Kentällä olevien partioiden tukena on poliisin tilannekeskus, jossa toimintaa johtaa päällystöön kuuluva yleisjohtaja.

Tilanteita, joissa ensiapuryhmä voi toiminnassaan kohdata poliisin ovat muun muassa:

- henkilöetsinnät maa- ja sisävesialueilla (poliisi johtaa etsintää ja antaa harkintansa mukaan tehtävän Vapaaehtoisen pelastuspalvelun johdolle)
- yleisötilaisuudet (järjestäjä tekee tapahtumailmoituksen yleisötilaisuudesta, poliisi saattaa vierailta tapahtumassa)
- yhteiset nuorisonhuolto-operaatiot
- katutyö
- järjestyshäiriöt ja rikosten selvittely
- päihtyneiden säilöönotto
- evakuointi
- liikenteenohjaus
- harjoitukset ja koulutukset.

6.2 ENSIHOITO

Sairaanhoitopiirit vastaavat omien alueidensa ensihoidon järjestämisestä. Ne voivat toteuttaa toiminnan itse tai yhteistoiminnassa alueen pelastuslaitoksen kanssa, tai ne voivat hankkia palveluja ulkopuoliselta toimijalta.

Ensihoitojärjestelmä on tasoltaan neliportainen: ensivaste, perustaso, hoitotaso, lääkäri. Alueellisesti toimivassa ensihoitopalvelussa paikalle hälytetty ensihoidon yksikkö voi tulla tehtävälle mistä tahansa sairaanhoitopiirin alueelta. Tarvittaessa naapurisairaanhoitopiirit antavat tehtävien hoidossa tukea omilla yksiköillään.

Ensivasteeksi kutsutaan yksikköä, joka hälytetään hätätilapotilaan luokse lähimmän yksikön periaatteella tai lisäavuksi perus- tai hoitotason yksikölle. Yksikkö voi olla ambulanssin sijasta myös pelastusajoneuvo, poliisi, meripelastusalus, rajavartioston yksikkö tai esimerkiksi SPR:n ensiauttajista koostuva partio, mikäli tästä on viranomaisten kanssa sovittu. Ensivasteyksikkö ei kuljeta potilasta kuin poikkeustapauksissa.

Hoitotason yksikkö eroaa perustason yksiköstä koulutuksensa ja varusteidensa puolesta. Alueella ensihoidon operatiivisena johtajana päivittäisissä tilanteissa toimii ensihoidon kenttäjohtaja (L4, "Lauri nelonen"). Hän liikkuu alueesta riippuen joko omalla yksiköllään, jolloin hän voi tukea perustason yksikköä, tai hän toimii yhdessä alueen hoitotasoisessa yksikössä. Ensihoidon tilannejohtajana voi toimia myös tehtävään hälytetyn hoitotasaisen yksikön ensihoitaja, josta tuolloin käytetään operatiivista tunnusta L5.

Autolla liikkuvia lääkäriyksiköitä on Suomessa muutamassa kaupungissa. Muualla Suomessa lääkäriyksikkönä toimii lääkärihelikopteri (FinnHems), jolla on käytössään myös ajoneuvo maaoperointia varten.

Monipotilastilanteessa lääkinnällistä pelastustoimintaa johtaa tilanepaikalla lääkintäjohtaja (L3, lääkäri tai L4, ensihoitaja). Hän jakaa käytössä olevat resurssit kolmen alijohtajan käyttöön. Alijohtajia ovat:

- luokitusjohtaja, joka vastaa primaariluokittelusta,
- hoitojohtaja, joka vastaa punaisten, keltaisten ja vihreiden hoidosta ja kiireellisyydestä sekä
- kuljetusjohtaja, joka johtaa kuljetustoimintaa.

Tilanteita, joissa ensiapuryhmä voi toiminnassaan kohdata ensihoidon yksiköitä ovat muun muassa:

- välitöntä ensihoitoa tai kuljetusta vaativat autettavat
- suuret tapahtumat, joissa viranomaiset asettavat riskiarvion perusteella paikalle ensihoitoa valmiuteen
- yhteiset nuorisonhuolto-operaatiot juhlapyhinä
- onnettomuudet
- evakuointi
- harjoitukset ja koulutukset.

6.3 PELASTUSLAITOS

Päivittäisestä pelastustoiminnasta vastaavat pelastuslaitokset. Yhden pelastuslaitoksen alueella on kymmeniä paloasemia, joista osa on miehitetty päätoimisella miehistöllä ja osa on sopimuspalokuntia. (*Pelastustoimi.fi.*)

Pelastustoimen perusyksikkö on monipuoliseen pelastamiseen kykenevä pelastusyksikkö, jonka miehitys on 1+3–5. Lisäksi käytössä on erikoisyksiköjä kuten nostolava-autoja, säiliöautoja, miehistönkuljetusautoja ja johtokeskusautoja. Pelastusyksikköä johtaa yksikönjohtaja, jonka erottaa yleensä punaisesta kypärästä. Yksikönjohtaja voi johtaa myös pelastusryhmää, jossa on varsinaisen pelastusyksikön lisäksi tukiyksiköjä kuten nostolava-auto.

Jos kohteessa tarvitaan enemmän resursseja, hälytetään kohteeseen joukkuelähtö, joka koostuu kahdesta viiteen (2–5) pelastusryhmästä ja tilannetta johtavasta päivystävästä palomestarista (P3). Päälystöön kuuluvat tunnistaa valkoisesta kypärästä. Komppania-lähdössä on kahdesta viiteen (2–5) pelastusjoukkuetta, johtaja sekä tarpeellinen esikuntamiehistö.

Tilanteita, joissa ensiapuryhmä voi toiminnassaan kohdata pelastustoimen yksiköitä ovat muun muassa:

- ensivasteena hätätilapotiilaan luokse saapuva pelastusyksikkö
- suuret tapahtumat, joissa riskiarvion perusteella viranomaiset asettavat paikalle pelastustoimen valmiutta
- tulipalot
- onnettomuudet
- evakuointi
- harjoitukset ja koulutukset.

6.4 SOSIAALITOIMI

Sosiaalitoimen tehtäviin kuuluu vastata muun muassa onnettomuuksien uhrien ja evakuoidun väestön majoituksesta, muonituksesta, vaatetuksesta ja muusta perushuollosta sekä avustaa pelastushenkilöstön huollossa. Kunnan on järjestettävä ympärivuorokautinen sosiaalitoimen päivystys vähintään yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Toteutustavat ja resurssit vaihtelevat alueittain.

Tilanteita, joissa ensiapuryhmä voi toiminnassaan kohdata sosiaalitoimen työntekijöitä ovat muun muassa:

- laaja psykososiaalisen tuen tarve
- kotimaan avun tehtävät
- majoitus- ja muonitustehtävät
- evakuointi
- lastensuojeluasiat
- harjoitukset ja koulutukset.

6.5 SUURONNETTOMUUSORGANISAATIO

Viranomaiset ovat kehittäneet toimintamallin tilanteisiin, joissa onnettomuustilanteessa tarvitaan usean viranomaisen ja muun toimijan tehokasta yhteistyötä. Pelastustoiminnan kokonaisuutta johdetaan Pelastustoiminnan johtokeskuksesta (PEL-JOKE), joka voi sijaita etäälläkin onnettomuuspaikasta. Onnettomuusalueen läheisyyteen perustetaan Toiminta-alueen johtolin (TOJE), Tukitoimintojen johtolin (TUJE) sekä tilanteesta riippuen vielä Tutkinnan johtolin (Castrén;Ekman;Ruuska;& Silfvast, 2015).

Toiminta-alueen johtolin (TOJE) vastaa lääkinnän, pelastuksen, huollon, eristyksen, vartiointin, tapahtumapaikkatutkinnan, liikenteenohjauksen ja etsinnän johtamisesta. Tukitoimintojen johto (TUJE) vastaa omaisten kokoamispaikasta, tilapäismajoituksista ja infokeskuksesta. Johtolimiin pyritään saamaan edustus kaikilta kyseessä olevan johtolimen alaisuudessa toimivilta. Kentällä toimivat vapaaehtoiset toimivat joko johtolimessä toimivan vapaaehtoisjohtajan alaisuudessa tai ovat alistettuna suoraan kentällä toimivalle viranomaiselle.

6.6 HÄTÄKESKUSLAITOS

Suomessa on kuusi hätäkeskusta, jotka vastaavat alueillaan poliisin, ensihoidon, pelastus- ja sosiaaliviranomaisen hälyttämisestä kiireellisissä tilanteissa. Hätäkeskus ottaa vastaan kansalaisten tekemiä hätäilmoituksia, tekee riskiarvion, hälyttää riskiarvion perusteella vastuuviranomaisen antaman hälytysohjeen mukaisen vasteen kohteeseen, antaa soittajalle toimintaohjeet sekä seuraa tilannetta ja antaa tukea tarvittaessa toiminnan aikana. (*Pelastustoimi.fi.*)

Viranomaiset saattavat informoida suurista yleisötilaisuuksista hätäkeskusta, mutta hätäkeskus ei hälytä ensiapuryhmää ellei ensihoitoviranomainen ole erikseen näin määritellyt.

Tilanteita, joissa ensiapuryhmä voi toiminnassaan olla tekemisissä hätäkeskuksen kanssa ovat muun muassa:

- hätäilmoituksen tekeminen
- hätäkeskuksen tekemän hälytyksen vastaanottaminen (mikäli jokin viranomainen on määritellyt tietyn tilanteen vasteeseen vapaaehtoisjoukon)
- harjoitukset ja koulutukset.

6.7 VIESTILIIKENNE VIRANOMAISTEN KANSSA

Viranomaiset toimivat Suomessa Virve-verkon radiokalustolla. Mikäli ensiapuryhmällä on operatiivisessa tilanteessa tarve olla radioyhteydessä viranomaisiin, tulee ryhmällä olla käytössään Virve-päätelaitteita, ja viestiliikenteestä viranomaisen kanssa tulee olla sovittu. Jos ensiapuryhmällä ei ole omaa Virve-kalustoa, voi sitä lainata piireistä ja keskustuimistosta esimerkiksi suuriin ensiapupäivystyksiin tai muihin ennalta tiedettyihin operaatioihin.

7 LISÄTIETOJA

Yleisten johtamisen mallien ja teorioiden tutkimus alkaa teollistumisen aikakaudelta. Henri Fayol (1841–1925) on johtamisen mallissaan listannut johtamisen viisi perustoimintaa: ennustus ja suunnittelu, organisointi, käsky, koordinointi ja valvonta (Fayol, 1917). Meripelastuksen johtamis- ja päätöksentekokehässä (sisäministeriö, 2012) silmukan toistuvia vaiheita on myös viisi: tiedon kerääminen, tilanteen arviointi, vaaratilanteen asteen määrittäminen, toiminnan suunnittelu sekä käskyt ja toiminta.

Suomalaisissa kriisinhallintaoperaatioissa käytetty malli (Kuokkanen, 2007) kuvaa vaiheiksi arvioinnin, suunnittelun, päätöksenteon ja toimeenpanon, jossa toimeenpano sisältää sekä käskytyksen että valvonnan. Tämä malli muistuttaa suuresti Boydin alun perin hävitäjälentäjän päätöksentekoon esitettyä OODA-silmukkaa, Observe – Orient – Decide – Act (Angerman, 2003). Sitten OODA-silmukkaa on sovellettu muun muassa liike-elämän tarpeisiin (Grant & Kooter, 2005).

Operatiivisen johtamisen malleja on lukuisia erilaisin painotuksin (Crumley & Sherman, 1990). Ensiapuryhmänjohtajakurssilla tilannejohtamiseen kerrotaan kuuluvan tilanteen arviointi, päätöksenteko, käskyjen antaminen ja suoritusten valvonta (Grip, 2004). Kirjallisuuden mallit painottavat yleensä mallin alkuperäisen käyttötarkoituksen kannalta oleellisia seikkoja. Joissain malleissa painottuu myös ryhmätyö päätöksenteossa.

Tässä kirjassa esitetty operatiivisen johtamisen malli on yksinkertaistus kirjallisuudessa esitetyistä operatiiviseen päätöksentekoon liittyvistä malleista. Ensiapuryhmän päätöksentekomallissa on haluttu painottaa yksinkertaisuutta ja johtamistoiminnan jatkuvaa syklistä.

8 LÄHDELUETTELO

Administration industrielle et générale; prévoyance, organisation, commandement, coordination, controle 1917 Paris H. Dunod et E. Pinat

Ahtiluoto, J.;& Paljakka, J. (2016). *Ensiapupäivystysten tilastointi – näkökulmia ensiapukoulutukseen*. Lahden ammattikorkeakoulu.

Angerman, W. (2003). *Coming Full Circle with Boyd's OODA Loop Ideas: An Analysis of Innovation Diffusion and Evolution*. Air Force Institute of Technology.

Baker, W. M.;Simone, B.;Niemann, J.;& Daly, A. (1986). Special event medical care: the 1984 Los Angeles Summer Olympics experience. *Annals of Emergency Medicine*.

Castrén, M.;Ekman, S.;Ruuska, R.;& Silfvast, T. (2015). *Suuronnettomuusopas*. Duodecim.

Castrén, M.;Holveranta, K.;Kinnunen, A.;Korte, H.;Laurila, K.;Paakkonen, H.;ym. (2012). Ensihoidon perusteet. Suomen Punainen Risti & Pelastusopisto.

Crumley, L.;& Sherman, M. (1990). *Review of Command and Control Models and Theory*. United States Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences.

(2018). *Ensiapupäivystystoiminnan laatuohjeet*. Suomen Punainen Risti.

Evakuoitujen kokoamispaikan ohjeistus. Suomen Punainen Risti, Helsingin ja Uudenmaan piirin valmiustoiminnan ohjausryhmä, julkaisematon.

Follett, M. P. (1918). *The New State: Group Organization the Solution of Popular Government*. New York: Longmans, Green and co.

Grant, T.;& Kooter, B. (2005). *Comparing OODA & Other Models as Operational View C2 Architecture*. Proceedings of the 10th International Command and Control Research Technology Symposium.

Grip, M. (2004). Toiminta onnettomuustilanteessa – johtamisen ja taktiikan perusteita. Suomen Punainen Risti, Oulun piiri.

Huovinen, E. Vapepa Keski-Uusimaan hälytysohjeistus. julkaisematon.

Korte, H.;& Myllyrinne, K. (2012). Ensiapukirja. Suomen Punainen Risti.

Kuokkanen, M. (2007). *Tilannejohtaminen kriisinhallintaoperaatioissa – Johtamisen kokonaisuus tilannejohtamisesta kriisinhallintaoperaatioissa*. Maanpuolustuskorkeakoulu.

Liikenteenohjaajan koulutusaineisto. (2010).

Miller, G. (1956). The Magical Number Seven, Plus or Minus Two: Some Limits on our Capacity for Processing Information.

Myllyrinne, K.;Korte, H.;& And, R. (2013). Häätäensiapukirja. Suomen Punainen Risti.

Naarajärvi, S.;& Telkki, T. (2016). Ensiäuttajan taskuopas. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö.

Palomaa, M.;Luoma, T.;Tunturi, A.;Strömman, M.;Ollila, H.;Kangaskesti, R.;ym. (2016). Vapaaehtoisen Ensihuolto-opas. Suomen Punainen Risti.

Pelastustoimi.fi. Haettu 2017 osoitteesta <http://pelastustoimi.fi/pelastustoimi/pelastuslaitokset>

Pelastustoimi.fi. Haettu 2017 osoitteesta <http://pelastustoimi.fi/hatakeskustoiminta/hatakeskusuudistus>

Poliisi.fi. Haettu 2017 osoitteesta http://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/organisaatio

Rednet – Ensihuollon materiaalit. (Punainen Risti) Haettu 2017 osoitteesta <https://rednet.punainenristi.fi/node/17421>

Rednet – Kotimaan apu. Haettu 2017 osoitteesta <https://rednet.punainenristi.fi/kotimaanapu>

Risti, P. *Rednet – Ensiapupäivystykset*. Haettu 2017 osoitteesta <https://rednet.punainenristi.fi/node/6210>

Saari, S.;Kantanen, I.;Kämäräinen, L.;Parviainen, K.;Valoaho, S.;& Yli-Pirilä, P. (2009). *Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas*. Duodecim & Suomen Punainen Risti.

Sisäministeriö. (2012). *Meripelastustoimen ja monialaonnettomuuden johtamisen perusteet*. Sisäministeriö.

Ström, M. (2007). *Varautuminen kunnassa*. Pelastusopisto.

Turunen, S. (2011). *Asiakastytyväisyys ensiapupäivystyksissä – Suomen Punaisen Ristin ensiapupäivystys Helsingin M.* Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Vapepa.fi. Haettu 2017 osoitteesta <https://vapepa.fi/lomakkeet/>

